

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เกษตรศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานประกอบการดำเนินการวิจัย ตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
3. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
4. กระบวนการเรียนรู้
4. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
 - 5.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 5.2 องค์ประกอบของหลักสูตร
 - 5.3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
 - 5.4 การประเมินหลักสูตร
 - 5.5 การตัดสินคุณภาพหลักสูตร
6. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
7. เจตคติและการวัดเจตคติ
8. ข้อมูลอำเภอเกาะลันตา
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น และเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และชุมชน ดังนั้นในการให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นจึงแตกต่างกันไป ตามความคิดเป็นของนักการศึกษา และนักพัฒนาหลักสูตรแต่ละท่าน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น คือ การนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น สาระการเรียนรู้จะสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่นมากขึ้น ไม่ใช่การเรียนรู้แบบรู้ไว้ใช้ว่า แต่เป็นการเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้จริงในชีวิต ในส่วนของ ปราณี สังขะตะวรรณ และศิริวรรณ ศรีพล (2536, หน้า 144) ได้กล่าวถึงหลักสูตรท้องถิ่นว่า หลักสูตรท้องถิ่นหลายถึง เนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียนในท้องถิ่นหนึ่ง โดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับ เกษมสันต์ มีจันทร์ (2541, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง เนื้อหาสาระและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่หน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นได้ร่วมจัดทำขึ้น เป็นการนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิต และความต้องการของท้องถิ่น และนำไปถ่ายทอดให้กับผู้เรียนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง และความต้องการของท้องถิ่น และนำไปถ่ายทอดให้กับผู้เรียนในท้องถิ่นนั้นๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง และในแนวทางเดียวกัน วิชัย ประสิทธิ์วิฑูริ์ (2542, หน้า 124) ก็ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า หลักสูตรท้องถิ่น คือ การนำหลักสูตรแกนกลางทั้งเอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรที่พัฒนามาจากส่วนกลาง มาปรับ ขยายหรือเพิ่ม หรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

จากความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น ที่นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรได้กล่าวไว้ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่นคือการนำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางมาปรับเพิ่ม ขยาย ลด หรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการท้องถิ่นนั้น ในการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาหลักสูตร ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเอง ของท้องถิ่นด้านต่าง ๆ โดยการเรียนรู้เกี่ยวกับ เศรษฐกิจสังคม ตลอดจน พัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของตนเองครอบครัว ท้องถิ่นรวมทั้งให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตนเอง และเกิดความผูกพันกับท้องถิ่นนั้นก็คือการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในปัจจุบัน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นักการศึกษา และนักพัฒนาหลักสูตรหลายท่านได้เสนอแนวคิดและรูปแบบของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้หลายแนวทางดังนี้

สังค อุทรานันท์ (2532, หน้า 314-316) ได้ให้ความหมายว่า การปรับหลักสูตรให้เข้ากับสภาพสังคมและท้องถิ่นอาจดำเนินการในระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอหรือระดับโรงเรียนก็ได้ การดำเนินการทุกระดับควรมีขั้นตอนดังนี้

1. จัดตั้งคณะทำงาน ควรเลือกบุคคลที่มีความสามารถและมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ คณะทำงานควรอยู่ระหว่าง 5-7 คน
2. ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่แท้จริงภายในสังคมที่จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น
3. กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่นว่าจะทำการพัฒนาโดยการปรับหลักสูตรกลางหรือสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาเสริมนั้น ควรจะให้บรรลุเป้าหมายอะไรบ้าง
4. ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระที่มีอยู่ในหลักสูตรกลางให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น หรือการจัดสร้างกระบวนการวิชาขึ้นใหม่
5. ดำเนินการใช้หลักสูตรที่ได้ปรับขยายไว้แล้ว โดยมีการนิเทศติดตามผลการใช้อย่างใกล้ชิด ประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นขั้นที่มีความสำคัญมากเพราะจะทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร
5. ประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นขั้นที่มีความสำคัญมากเพราะจะทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร
6. ทำการปรับปรุงแก้ไข เป็นขั้นการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรว่าสมควรได้รับการแก้ไขตรงจุดไหนจึงจะทำให้หลักสูตรเหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาในสังคมเมืองและสังคมท้องถิ่น

ภูมิตร คุณานุกร (2520, หน้า 192-193) ได้เสนอกระบวนการและวิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการ
2. การจัดตั้งอนุกรรมการ
3. การศึกษาและวิจัยเพื่อหาข้อมูลในด้านต่อไปนี้
 - 3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรระดับชาติ
 - 3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของชุมชนในแต่ละเขตการศึกษา
 - 3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อบกพร่องต่าง ๆ ของประมวลการสอนที่ผลิตขึ้นมาในอดีต
 - 3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาข้อจำกัดในการเรียนการสอน
4. กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นในเรื่องต่อไปนี้
 - 4.1 เรื่องโครงสร้างหรือรูปแบบของประมวลการสอนที่ทำ
 - 4.2 เรื่องเวลา เพื่อความสะดวกของคณะกรรมการทุกคน
5. การประชุมเพื่อดำเนินการ

จะเห็นว่าในชั้นตอนที่ 1 และ 2 จะไม่แตกต่างจากของสังกัด อุทรานันท์ แต่ในชั้นที่ 3, 4, 5 และ 7 ของสังกัด อุทรานันท์ จะเป็นการแสดงรายละเอียดการกำหนดจุดหมาย เนื้อหาของหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้

กรมวิชาการ (2533, หน้า 24-27) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. การศึกษา สำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะของท้องถิ่นเพื่อการศึกษา คือ
 - 1.1 ทรัพยากรธรรมชาติ
 - 1.2 ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น
 - 1.3 ทรัพยากรมนุษย์
 - 1.4 สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น
 - 1.5 แผนพัฒนาท้องถิ่น
 - 1.6 สภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในด้านครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
 - 1.7 สภาพปัญหาและความต้องการ และสภาพทั่วไปของนักเรียน ผู้ปกครอง

ประชาชน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเสนอแนะเพื่อการศึกษา สำหรับนำผลมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะ

ในการสร้าง

- 2.1 ความสำคัญของรายวิชาหรือเนื้อหาสาระนั้น
 - 2.1.1 ปัญหาความต้องการ
 - 2.1.2 แผนพัฒนาท้องถิ่น
 - 2.1.3 แนวโน้มความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคม
- 2.2 ปัจจัยด้านสนับสนุน
 - 2.2.1 ทรัพยากรธรรมชาติ
 - 2.2.2 ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น
 - 2.2.3 ทรัพยากรมนุษย์
 - 2.2.4 สภาพการจัดการศึกษา ด้านบุคลากรทางการศึกษา
3. การกำหนดความเหมาะสมกับนักเรียน โดยพิจารณาจาก
 - 3.1 วัตถุประสงค์
 - 3.2 วัยของนักเรียน
 - 3.3 ความยากง่าย
 - 3.4 ความมากน้อยของเนื้อหา
 - 3.5 ความจำเป็นความต้องการ ความถนัดและความสามารถของนักเรียน

3.6 ความต้องการของผู้ปกครองท้องถิ่น ชาติ และบ้านเมือง

4. การกำหนดความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียนโดยพิจารณาจาก

4.1 ลำดับความต่อเนื่องกับรายวิชาต่างๆ หรือเนื้อหาสาระในกลุ่มวิชาเดียวกัน

4.2 ความสอดคล้อง ความสัมพันธ์รายวิชาต่างๆ หรือเนื้อหาในกลุ่มวิชาชีพ

4.3 ลำดับความต่อเนื่องกับรายวิชา หรือเนื้อหาสาระในชั้นต้น

4.4 ลำดับความต่อเนื่องและความเป็นพื้นฐานสำหรับรายวิชา หรือเนื้อหาสาระใน

ชั้นสูงขึ้นไป

4.5 เนื้อหา ความสำคัญ คุณค่า ความยากง่าย และปริมาณ

5. การกำหนดความคิดรวบยอด หรือความคิดหลัก หรือผลรวมที่นักเรียนจะได้รับเมื่อเขียนรายวิชา หรือเนื้อหาสาระนั้นแล้ว

6. การร่างรายการ “รายวิชา...” หรือ “เรื่องและเนื้อหาสาระ” ให้ครอบคลุมถึง

6.1 แนวทางกระบวนการเรียนการสอน

6.2 เนื้อหาสาระ

6.3 วัตถุประสงค์เฉพาะของรายวิชา

6.4 รหัสประจำรายวิชา ในกลุ่มวิชา

7. การวิเคราะห์บททบทวนร่าง “รายวิชา...” หรือ “เรื่องและเนื้อหาสาระ”

8. การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในกระบวนการเรียนการสอนรายวิชานั้นๆ จาก

8.1 ครู อาจารย์ ผู้สอน

8.2 วิทยาการภายนอก

8.3 สถานที่ประกอบการ

8.4 อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้

8.5 เวลา

8.6 สภาพแวดล้อม ข้ออุปสรรค ข้อจำกัด ปัจจัยสนับสนุนส่งเสริม

9. การคำนึงถึงและการจัดสร้างปัจจัย องค์ประกอบเกื้อหนุนกระบวนการสอนรายวิชา

นั้น เช่น

9.1 หนังสือเรียน สื่อ แนวการสอน

9.2 เทคนิคการสอน กระบวนการเรียน

9.3 การวิจัย

9.4 การแนะแนว

9.5 การวัดผล

9.6 ข้อมูล ข้อเสนอแนะเสริม

9.7 การนิเทศ

10. การนำร่าง “รายวิชา...” หรือ “เรื่องและเนื้อหาสาระ” ไปทดสอบทดลอง หรือนำร่างเพื่อการปรับปรุง พัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์ เหมาะสม

จากแนวความคิดของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของนักการศึกษาแต่ละท่านจะมีความแตกต่างกันในเรื่องกิจกรรมย่อย แต่ในภาพรวมแล้วจะมีความคล้ายคลึงกัน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร การประเมินหลักสูตรและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ นั้น กรมวิชาการ (2536, หน้า 11-12) ได้ให้แนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ท้องถิ่นสามารถกระทำได้กับทุกกลุ่มประสบการณ์ในหลักสูตรประถมศึกษา และในรายวิชาบังคับ และเลือกวิชาเลือกเสรีทุกรายวิชาและทุกกลุ่มวิชา ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยไม่ทำให้จุดประสงค์ เนื้อหา และคาบเวลาเรียนเปลี่ยนแปลงไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท

2. ปรับรายละเอียดของเนื้อหา เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการลด หรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาหัวข้อ หรือขอบข่ายที่ระบุไว้ในคำอธิบายของทุกกลุ่มประสบการณ์ หรือในจุดประสงค์หัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหา และคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บทเปลี่ยนแปลงไป

3. จัดคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม เป็นการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นด้วยการจัดทำคำอธิบายหรือทำรายวิชาเพิ่มเติมจากที่มีปรากฏในหลักสูตร ดังนี้คือ

ระดับประถมศึกษา ท้องถิ่นสามารถจัดทำคำอธิบายในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ เพิ่มเติมขึ้นมาได้ในกรณีที่พบว่า เนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้นั้น ไม่ปรากฏในหลักสูตร โดยเฉพาะในกลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ซึ่งการเพิ่มคำอธิบายดังกล่าว นั้น จะต้องไม่ทำให้จุดประสงค์และคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับ การจัดทำคำอธิบายเพิ่มเติมในหลักสูตรต้องคำนึงเอกลักษณ์และความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ระดับมัธยมศึกษา ท้องถิ่นสามารถจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมได้ เฉพาะส่วนที่เป็นรายวิชาบังคับเลือก และวิชาเลือกเสรีทุกกลุ่มวิชา โดยรายวิชาที่เพิ่มเติมนี้จะต้องไม่มีเนื้อหาซ้ำซ้อนกับรายวิชาบังคับแกน บังคับเลือก และเลือกเสรีที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรแม่บท

4. ปรับหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่น ลักษณะนี้เป็นการปรับปรุง เลือกใช้สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเหมาะสมสอดคล้องกับ จุดประสงค์ เนื้อหาของทุกกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชาต่าง ๆ และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

5. จัดสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตร โดยการจัดทำ คู่มือครู หนังสือเรียน หนังสือประสบการณ์ แบบฝึกหัด หรือเอกสารประกอบการเรียนการสอนอื่น ๆ ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ เนื้อหา และสภาพของท้องถิ่น ทั้งนี้ สื่อการเรียนการสอนที่ท้องถิ่นพัฒนาขึ้นมาใหม่นี้ อาจจะใช้กับคำอธิบายรายวิชาที่มีอยู่แล้วหรือที่เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ก็ได้

การพัฒนาหลักสูตรทั้ง 5 ลักษณะนี้ ก่อนการลงมือพัฒนาท้องถิ่นจะต้องวิเคราะห์สภาพของท้องถิ่นว่ามีแนวโน้มของการพัฒนาไปในทิศทางใด โดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศจากศูนย์ ข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบการพิจารณา เมื่อผลการวิเคราะห์ออกมาอย่างใดจึงลงมือพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวโน้มดังกล่าว และในการดำเนินงานของท้องถิ่นควรกระทำในรูปของคณะทำงาน

กล่าวโดยสรุปแล้ว แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สามารถทำได้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม
2. การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาจากหัวข้อที่กำหนดไว้ในคำอธิบาย หรือคำอธิบายรายวิชา
3. การจัดทำเนื้อหาวิชาหรือรายวิชาขึ้นใหม่
4. การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่แล้วให้สามารถนำมาใช้อย่างเหมาะสม
5. การจัดทำหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ คู่มือการเรียนการสอน หนังสือแบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ ฯลฯ ขึ้นมาใหม่

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลไกใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้สามารถสนองต่อความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้มีศักยภาพในการแข่งขัน และร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก เป็นไปตาม เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราช

อาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีรายละเอียดดังนี้

หลักการ เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดียึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา กฎมณีนโยบายไทย
ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้าง เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้
ที่กำหนดไว้ ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา
จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ
การเรียนรู้ และคุณลักษณะ หรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาคำต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น
2 กลุ่มคือ

กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้าง
พื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤติของชาติ

กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี
และภาษาคำต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพ
ในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เวลาเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง

โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง

โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 – 1,200

ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5 – 6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

มีเวลาเรียนปีละ ไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง

โดยเฉลี่ยวันละ ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1(ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2(ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 3(ม.1-3)	ช่วงชั้นที่ 4(ม.4-6)
	← การศึกษาค้นคว้า ←			
	← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800 – 1000ชม.	ประมาณปีละ 800 – 1000ชม.	ประมาณปีละ 1000 – 1200ชม.	ไม่น้อยกว่าปีละ 1200 ชม.

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา
- สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน
- ▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้จาก 8 กลุ่ม และการพัฒนาตนตามศักยภาพ

ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่างๆ ได้ตามสภาพกลุ่ม เป้าหมาย

สำหรับการศึกษานอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตามระดับการศึกษา

แนวการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และปีที่ 4-6 การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนตนและชุมชน มีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ มุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่างๆ ลักษณะหลักสูตรในช่วงชั้นนี้จัดเป็นหน่วยกิตเพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัดแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ

การจัดเวลาเรียนให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียน ในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็น รายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-6 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่นๆ ได้รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ภาษาไทยด้านการอ่านและการเขียน และทักษะคณิตศาสตร์ ดังนั้นการฝึกทักษะด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ จึงควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 การจัดเวลาเรียนในกลุ่มภาษาไทยและคณิตศาสตร์อาจใช้เวลาลดลงเหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แม้เวลาเรียนจะลดลงยังคงต้องฝึกฝน ทบทวนอยู่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นสถานศึกษาจะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็กมีโอกาสด้าน ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือสถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนประมาณวันละ 5-6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียน สำหรับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม ควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกันแต่อย่างไรก็ตามกลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อ และจัดรายวิชาอาชีพหรือโครงการอาชีพสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยให้คือน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา 1 หน่วยกิต และมีเวลาเรียนประมาณวันละ ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง การจัดเวลาและสาระการเรียนรู้ในช่วงชั้นนี้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดทำ “รายวิชาเพิ่มเติมใหม่” บางรายวิชาที่น่าสนใจ หรือที่มีความยากในระดับสูงขึ้นไป เช่น แคลคูลัส ในคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ชั้นสูง สำหรับผู้ที่เรียนกลุ่มสาระนี้ได้ดีเป็นพิเศษ นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถปรับรูปแบบการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้ในบางกลุ่มสาระ เช่น ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งยังจำเป็นต้องเรียนอยู่อาจจัดเป็นรายวิชาสั้น ๆ หรือรายวิชาเดี่ยว หรือรวมกันในลักษณะบูรณาการ เมื่อสถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ระบุไว้แล้ว ก็อาจพัฒนาเป็นวิชาเลือกเฉพาะทางในระดับสูงขึ้นไปได้ เช่นเดียวกัน

การจัดเวลาเรียนดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในระบบสถานศึกษา ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นให้พิจารณายืดหยุ่นเวลาเรียนตามสถานการณ์และ โอกาสที่เอื้อให้สามารถเรียนรู้ได้ (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 5 - 11)

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องเรียนตลอด 12 ปีการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบมาจากหลายแขนงวิชา ซึ่งมีลักษณะ

เป็นสหวิทยาการ โดยนำวิทยาการจากแขนงวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ จริยธรรม ประชากรศึกษา สังคมศึกษา รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ปรัชญาและศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงเป็นกลุ่มสาระที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเป็นพลเมืองดีแก่ผู้เรียน โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ซึ่งถึงว่าเป็นความรับผิดชอบของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

ดังนั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ คือ

1. ด้านความรู้ จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญของวิชาต่างๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น ในลักษณะการบูรณาการ

2. ด้านทักษะกระบวนการ ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะและกระบวนการต่าง ๆ เช่น ทักษะทางวิชาการ และทักษะทางสังคม

3. ด้านเจตคติและค่านิยม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจะช่วยพัฒนาเจตคติและค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตย และความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มั่นสยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้รักการทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่มรักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่าอนุรักษ์ และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สรรพทานในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

วิสัยทัศน์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นศาสตร์บูรณาการที่มุ่งให้เยาวชนเป็นผู้มีการศึกษา พร้อมที่จะเป็นผู้นำ เป็นผู้มีส่วนร่วม และเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบได้บูรณาการสรรพความรู้ กระบวนการและปัจจัยต่างๆ เพื่อการเรียนรู้ตามเป้าหมายของท้องถิ่นและประเทศชาติ การเรียนการสอนต้องใช้ข้อมูล ความรู้ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศชาติ และระดับโลก เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน โดยให้ผู้เรียนได้อภิปรายประเด็นปัญหาร่วมสมัย ร่วมกับเพื่อนและผู้ใหญ่ สามารถแสดงจุดยืนในค่านิยม จริยธรรมของตนอย่างเปิดเผยและจริงใจ ขณะเดียวกันก็รับฟังเหตุผลของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนอย่างตั้งใจ และการจัดการเรียนการสอนเป็นบรรยากาศของการส่งเสริมการคิดขั้นสูงในประเด็นหัวข้อที่ลึกซึ้ง ทำทนาย ผู้สอนปฏิบัติต่อผู้เรียนที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ให้ผู้เรียนได้รับการประเมินที่เน้น

การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ทุกรายวิชาที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมที่ให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิต

คุณภาพของผู้เรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่ผู้เรียนต้องเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยศาสตร์ต่าง ๆ หลายสาขา มีลักษณะเป็นสหวิทยาการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะกระบวนการ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ รวมทั้งได้แสดงบทบาทและความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสภาพแวดล้อม

จากองค์ประกอบดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีจุดเน้นในการสร้างคุณภาพของผู้เรียน ดังนี้

1. ยึดมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้ เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์กับสังคมส่วนรวม
2. ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามไว้เป็นมรดกของชาติ เพื่อสันติสุขของสังคมไทยและสังคมโลก
3. มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และสามารถนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาควิชาในความเป็นไทย ทั้งในอดีต และปัจจุบัน สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และนำไปสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้
5. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นผู้สร้างวัฒนธรรม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตลอดระยะเวลาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้มีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และมีจุดเน้นเมื่อผู้เรียนเรียนจบปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ในที่นี้ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอช่วงชั้นที่เกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งนี้

ช่วงชั้นที่ 1 (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3)

1. ได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง

2. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่เป็นต่อการพัฒนา ให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือมีความเป็น พลเมืองดี มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของ ห้องเรียน และได้ฝึกหัดการตัดสินใจ

3. ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียนและชุมชนในลักษณะ การบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออม ข้นต้น และวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง

4. ได้รับการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจ ในขั้นที่สูงต่อไป

สาระ สาระที่เป็นองค์ความรู้ของสาระการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เป็นสาระหลักที่เป็นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวกับ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปรัชญา ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ที่มุ่งศึกษามาตรฐาน ความประพฤติของพลเมืองและการยกระดับภาวะทางจิต ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะเกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรมที่ว่าด้วยหลักความประพฤติของคนดีและอุดมคติตามแนว ความเชื่อของศาสนาที่บุคคลนับถือ

สาระที่ 2 หน้าทีพลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เป็นสาระหลัก ที่มีแนวความคิดรวบยอดเกี่ยวข้องกับสังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ โดย ศึกษากระบวนการความสัมพันธ์ของมนุษย์ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม มีวัฒนธรรม มีปฏิสัมพันธ์กับ ผู้อื่นเป็นกลุ่ม ศึกษาสถาบันทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม มุ่งให้เกิดความเข้าใจต่อระบบ การเมือง การปกครอง โดยเฉพาะบทบาทและหน้าที่ในฐานะพลเมืองของประเทศ ในระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ศึกษาการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ของไทย และหลักกฎหมายที่สำคัญ องค์ประกอบของกระบวนการยุติธรรม ด้วยความคิดรวบยอด เหล่านี้ทำให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ เป็นสาระที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติ ศาสตร์ สังคมวิทยา และสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่มุ่งให้มีความเข้าใจว่า มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเพื่อตอบสนองความต้องการและความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างไร ทั้งนี้เพราะมนุษย์

มีความต้องการและความจำเป็นที่ไม่จำกัดในขณะที่ต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมท่ามกลางทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ เป็นสาระที่มุ่งให้ความเข้าใจว่าวิวัฒนาการ การดำเนินชีวิตของมนุษยชาตินั้นมีการสั่งสมมาตามกาลเวลาอย่างต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การศึกษาเรื่องราวในอดีตทำให้เกิดการเรียนรู้ว่า มนุษย์ในอดีตเผชิญปัญหาต่าง ๆ ในขณะดำรงชีวิตอยู่อย่างไร มีวิธีการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่ประสบความสำเร็จ และความผิดพลาดอย่างไร เหตุการณ์และการกระทำในอดีตมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในเวลาต่อมาอย่างไร อันจะเป็นการสร้างประสบการณ์ และทางเลือกในการดำรงชีวิตแก่คนรุ่นหลังต่อไป

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ เป็นสาระที่เกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อมศึกษา ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา ที่มุ่งให้ความเข้าใจในเรื่องมิติสัมพันธ์ทางภูมิศาสตร์กับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ

มาตรฐานการเรียนรู้

1. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 : ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจอย่างพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

167443

๑
๓๗๒.๖๗
๒๖๔๔๐

มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย
มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

สาระที่5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1: เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักถึงความสัมพันธ์
ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระวางที่ ซึ่งมีผลต่อกันและกันใน
ระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการ
ค้นหาข้อมูล ภูมิสารสนเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้ และการจัด
การอย่างมีประสิทธิภาพ

2.มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

สาระที่1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 2 มาตรฐาน ส1.2: ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาใน พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1 - 3	ป. 4 - 6	ม. 1 - 3	ม. 4 - 6
1. ชื่นชมการทำ ความดี ของตนเอง บุคคลใน ครอบครัว โรงเรียน และ ชุมชน	1. ชื่นชมการทำ ความดี ของบุคคลในสังคม หรือมี ทั้งบอกแนวปฏิบัติของตน เพื่อเป็นหลักในการดำเนิน ชีวิต	1. เชื่อมั่นในการทำ ความ ดีตามหลักจริยธรรม โดยใช้ ข้อมูลสารสนเทศมา สนับสนุน เพื่อการอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข	1. ตระหนักถึงผลของการ กระทำความดีและความชั่วจาก การศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ ความเป็น เหตุเป็นผลของสถานการณ์ที่ ต้องเผชิญเพื่อการตัดสินใจ เลือกแนวทางปฏิบัติตามหลัก ศีลธรรม จริยธรรมและกำหนด บทบาทเป้าหมายในการดำรง ชีวิต เพื่อการอยู่ร่วมกัน ได้อย่าง สันติสุข
2. เห็นคุณค่าและ ตั้งใจทำความดี และบอก เหตุผลการทำความดี ของตนเองและผู้อื่นให้ บุคคลในครอบครัว โรง เรียนและ ชุมชน ได้ รับรู้และชื่นชม เพื่อการ อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ สุข	2. เห็นคุณค่าการกระทำ ความดีของบุคคลสำคัญ และเสนอเป็นแนวทางการ ประพฤติปฏิบัติของตนเอง กลุ่มเพื่อนและสังคมใกล้ ตัว เพื่อการอยู่ร่วมกันได้ อย่างสันติสุข	2. ตระหนักถึงการกระทำ ความดีของบุคคลที่เป็นแบบ อย่างทางศีลธรรมจากการ ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร ความเป็นเหตุ เป็นผลของ สถานการณ์ที่ต้องเผชิญและ นำเสนอเป็นแนวทางการ ประพฤติปฏิบัติของตนเอง กลุ่มเพื่อน ชุมชน และสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่าง สันติสุข	2. เห็นความสำคัญของค่านิยม และจริยธรรมทางสังคมที่เป็น ตัวกำหนดความเชื่อ และพฤติ กรรมที่แตกต่างกันของแต่ละ บุคคล เพื่อจัดความขัดแย้ง และนำไปสู่การอยู่ร่วมกันได้ อย่างสันติสุข
3. เห็นประโยชน์ ของการฝึกสติที่ เป็นพื้นฐานของสมาธิ เพื่อเจริญปัญญา	3. เห็นประโยชน์ของการ บริหารจิต และเจริญ ปัญญาดมแนวทางศาสนา และสามารถปฏิบัติได้	3. ตระหนักในคุณค่าและ ความสำคัญของการบริหารจิต และเจริญปัญญาและสามารถ ปฏิบัติได้	3. ศรัทธาและเห็นคุณค่าความ สำคัญของการบริหารจิตและ เจริญปัญญา และสามารถ ปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

ตารางที่ 3 มาตรฐาน ศ2.1: ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1-3	ป. 4-6	ม. 1-3	ม. 4-6
1. รู้และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย ยอมรับในความสามารถ เห็นคุณค่าในตนเอง และ ผู้อื่นในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน 2. เข้าใจสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพหน้าที่ของตนเอง และผู้อื่น รวมทั้งเข้าใจในสิทธิที่พึงได้รับการคุ้มครอง ตลอดจนปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว และสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง	1. ภูมิใจและชื่นชมในความ เป็นพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยของตนเอง และบุคคลอื่นในระดับกลุ่มสังคมท้องถิ่นและประเทศชาติ 2. ตระหนักถึงสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีในท้องถิ่นและประเทศ รวมทั้งเข้าใจในเรื่องสิทธิเด็ก เพื่อคุ้มครองปกป้องตนเองและผู้อื่น ตลอดจนปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน	1. ตระหนักถึงคุณค่าในความเป็นพลเมืองดีตาม วิถีชีวิตประชาธิปไตยของตนเอง และบุคคลอื่นที่มี สักยภาพในการทำประโยชน์ให้แก่สังคม และประเทศชาติ 2. ตระหนักถึงสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะ พลเมืองดีของสังคม และประเทศ เข้าใจความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชน เพื่อ คุ้มครอง ปกป้องตนเอง และคนอื่นให้ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข ตลอดจนปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ	1. ปฏิบัติตนและสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในสังคมไทย และสังคมโลก 2. ปฏิบัติตนตาม สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของประเทศ และสังคมโลก รวมทั้งมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตทั้งในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข ตลอดจนปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1 - 3	ป. 4 - 6	ม. 1 - 3	ม. 4 - 6
3. รู้และปฏิบัติตนตาม บรรทัดฐานและ วัฒนธรรมในครอบครัว ท้องถิ่น ตลอดจนเอกลักษณ์ ที่สำคัญของชาติ รวมทั้งเคารพในความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติ ของบุคคลอื่นที่แตกต่าง กันไปโดยปราศจากอคติ	3. เข้าใจ และปฏิบัติตนตาม บรรทัดฐาน และ วัฒนธรรม ในจังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งตระหนักถึงความ สำคัญใน วัฒนธรรมของกลุ่ม คนในสังคมที่มีความหลากหลาย และยอมรับในคุณค่าซึ่ง กันและกัน	3. เข้าใจระบบสถาบัน ทางสังคม เห็นคุณค่าในภูมิ ปัญญาและวัฒนธรรมไทย ปฏิบัติตนเพื่อรักษาวัฒน ธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของ ท้องถิ่นและของชาติ รวมทั้ง เปรียบเทียบความ คล้ายคลึง และความ แตก ต่างของวัฒนธรรมในภาค ต่างๆ ของไทยและประเทศ เพื่อนบ้านเพื่อนำไปสู่ความ เข้าใจอันดีระหว่างกัน	3. ตระหนักในความสำคัญ ของระบบสถาบันทางสังคม เห็นคุณค่าของ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมไทยและนานาชาติ ประเทศ สามารถวิเคราะห์เชิง สร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การ เลือกรับวัฒนธรรมที่เหมาะสม สมอย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้ง ตระหนักถึงความจำเป็นที่ จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และอนุรักษ์วัฒนธรรม ที่ล้ำค่าของชาติให้คงอยู่สืบ ไป

สาระที่ 3: เศรษฐศาสตร์

ตารางที่ 4 มาตรฐาน ส3.1: เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1 - 3	ป. 4 - 6	ม. 1 - 3	ม. 4 - 6
1. รู้และเข้าใจรายรับรายจ่ายของตนเองและครอบครัว	1. เข้าใจปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ	1. เข้าใจความหมายของเศรษฐศาสตร์ ปัจจัยการตัดสินใจ เลือกใช้ทรัพยากรเพื่อ การผลิต โดยคำนึงถึงต้นทุนและผลประโยชน์ที่จะได้รับอย่างคุ้มค่าและมีคุณธรรม	1. วางแผนในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด เพื่อการผลิตโดยคำนึงถึงปัญหาทางเศรษฐศาสตร์ และประโยชน์ที่จะได้รับของบุคคล และสังคมอย่างมีคุณธรรม
2. เข้าใจและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง และครอบครัว ในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภคอย่างฉลาด คุ้มค่า และมีคุณธรรม	2. เข้าใจระบบสินค้า ผลผลิต ผลเสีย ของระบบ สินค้าที่มี คือ สถานะการเงินของหน่วยบุคคล ธุรกิจ องค์กรและประเทศ	2. รู้ความหมาย ความแตกต่าง และวิธีการนำทรัพยากรทาง เศรษฐศาสตร์มาใช้ในการผลิต สินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ	2. เข้าใจแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการ การเงิน การคลัง การธนาคาร และงบประมาณของหน่วยธุรกิจ และของรัฐ
3. รู้และเข้าใจความหมายของทรัพยากรในทางเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น	3. เข้าใจหลักการเบื้องต้นในการใช้เทคโนโลยี และการแข่งขันที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกได้	3. สามารถตัดสินใจเลือกในฐานะผู้บริโภค โดยพิจารณาจากประโยชน์ที่ได้รับอย่างคุ้มค่า	3. เข้าใจกระบวนการและผลดีผลเสียของการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตและการบริการ อย่างมีประสิทธิภาพโดยตระหนักถึงผลประโยชน์ของผู้บริโภค

ตารางที่ 4 (ต่อ)

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1 - 3	ป. 4 - 6	ม. 1 - 3	ม. 4 - 6
4. เข้าใจระบบ และวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้	4. เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ 5. เข้าใจระบบและวิธีการของสหกรณ์	4. เข้าใจและสามารถดำเนินการระบบสหกรณ์ 5. เข้าใจเกี่ยวกับระบบ และวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้	4. เข้าใจระบบสหกรณ์ในการแก้ปัญหาและร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับชุมชนและประเทศ 5. เข้าใจเกี่ยวกับระบบ และวิธีการแบบเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ 6. เข้าใจการใช้เทคโนโลยีและการแข่งขันที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการ ที่ทำให้ผู้บริโภคมีความได้เปรียบเสียเปรียบในการเลือกบริโภคและสามารถป้องกันสิทธิของ ผู้บริโภค

สาระที่ 4: ประวัติศาสตร์

ตารางที่ 5 มาตรฐาน ส4.2: เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความ
สัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ
และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1-3	ป. 4-6	ม. 1-3	ม. 4-6
1. เข้าใจปัจจัยทาง ภูมิศาสตร์ที่มีผลต่อ พัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน และการดำรงชีวิตของ ครอบครัว ชุมชน และ ท้องถิ่น 2. เข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อ การสร้างสรรคัวัฒน ธรรมที่มีผลต่อการ ดำเนินชีวิตของคนในชุม ชน 3. รู้จักผลงานที่เกิดจาก การสร้างสรรคัวัฒน ธรรมที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินชีวิตของคนไทย	1. เข้าใจปัจจัยทาง ภูมิศาสตร์ที่มีผลต่อ พัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของ มนุษย์และการดำเนินชีวิต ของคนในจังหวัด ภาค และ ประเทศ 2. เข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการ สร้างสรรคัวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่น 3. รู้จักและวิเคราะห์ผลงาน สำคัญที่เกิดจากการสร้าง สรคัวัฒนธรรมในภูมิภาค ต่างๆ ของประเทศไทย	1. วิเคราะห์เปรียบเทียบ ข้อดี และข้อจำกัดของปัจจัย ทางภูมิศาสตร์ที่มีผลต่อ พัฒนาการในการตั้งถิ่นฐาน และการดำรงชีวิตของประชา กรในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก 2. เข้าใจพัฒนาการของ อารยธรรมตะวันออกและ ตะวันตกที่มีผลต่อประเทศไทย ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม ศิลปวัฒน ธรรม เทคโนโลยี และความ สัมพันธ์ระหว่างประเทศ 3. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลงาน ที่เกิดจากการสร้างสรรคั อารยธรรมในแหล่งต่าง ๆ ทั้ง ในโลกตะวันออกและโลก ตะวันตก เพื่อเข้าใจภูมิปัญญา ของมนุษย์ในอดีต อันจะเป็น แนวทางการพัฒนาผลงานที่มี คุณค่าในอนาคต	1. เข้าใจปัจจัยทาง ภูมิศาสตร์ที่มีผลต่อ พัฒนาการของมนุษยชาติ ในภูมิภาคต่างๆ ของโลก ในอดีตและปัจจุบัน 2. วิเคราะห์ผลกระทบของ การสร้างสรรคัพัฒนาการ ของมนุษยชาติในด้าน ต่าง ๆ ที่มีต่อพัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงของ โลก 3. วิเคราะห์ผลงานของ มนุษยชาติที่นำไปสู่ความ ร่วมมือ และความขัดแย้ง ตลอดจนแนวทางในการ ประสานประโยชน์ เพื่อ สันติภาพของโลก

ตารางที่ 6 มาตรฐาน ส4.3: เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความ
ภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1 - 3	ป. 4 - 6	ม. 1 - 3	ม. 4 - 6
1. รู้จักและเข้าใจ ความเป็นมาของท้องถิ่นของคนที่สัมพันธ์กับความเป็นมาของชาติไทย	1. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการ การตั้งถิ่นฐานของชาวไทย ในดินแดนประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	1. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม ศิลปวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของประเทศไทยในดินแดนประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเกิดความภูมิใจในความเป็นไทย	1. สรุปแนวคิดของพัฒนาการประวัติศาสตร์ไทย โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์
2. รู้จักและเข้าใจผลงานที่เกิดจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นของคนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต	2. เข้าใจปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	2. คิด วิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	2. ศึกษากรณีตัวอย่างภูมิปัญญาไทยที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยและอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกของชาติด้วยความภูมิใจ
3. รู้และเข้าใจประวัติบุคคลสำคัญในท้องถิ่นของตนและนำไปเป็นแบบอย่างในกาประพฤติปฏิบัติ	3. รู้และเข้าใจประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ชาติไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จนเกิดความภูมิใจ นำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต	3. วิเคราะห์และเปรียบเทียบผลงานของบุคคลสำคัญทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีผลกระทบต่อเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ชาติไทย เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต	3. ศึกษาวิเคราะห์ผลงานตัวอย่างของบุคคลสำคัญทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ชาติไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

ตารางที่ 7 มาตรฐาน ศ 5.1: เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระวางที่ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาข้อมูล ภูมิสารสนเทศ อันจะนำไปสู่การใช้และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1 - 3	ป. 4 - 6	ม. 1 - 3	ม. 4 - 6
1. รู้ลักษณะทางกายภาพ หน้าที่ และองค์ประกอบเชิงภูมิศาสตร์และสรรพสิ่ง เข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ในพื้นที่ใกล้ตัว 2. รู้และ เข้าใจการสร้างและการใช้แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์อย่างง่าย ๆ เพื่อค้นหาข้อมูลในพื้นที่ รอบตัว 3. เห็นความสำคัญและใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์เพื่อค้นหา ข้อมูลในพื้นที่รอบตัว	1. เข้าใจมิติสัมพันธ์ เชิงทำเลที่ตั้ง ลักษณะทางกายภาพและกระบวนการของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ทำให้เกิดลักษณะกิจกรรมและปรากฏการณ์ในท้องถิ่น 2. เห็นคุณค่า จัดทำและใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ชนิดต่าง ๆ ตรวจวัดข้อมูลเชิงภูมิศาสตร์ในท้องถิ่นต่างๆ	1. วิเคราะห์ เปรียบเทียบพื้นที่ของโลกแต่ละแห่งที่ต่างกัน ในลักษณะทางกายภาพและระบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ 2. รู้จักใช้และเห็นคุณค่าของแผนที่ชนิดต่างๆ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ และเชื่อมโยงไปสู่ชีวิตประจำวัน 3. ใช้เครื่องมือหาข้อมูลในการแปลความหมายเชิงภูมิศาสตร์	1. สังเคราะห์ปฏิสัมพันธ์เชิงภูมิศาสตร์ ภายใต้สภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดลักษณะเฉพาะหรือปรากฏการณ์พิเศษในพื้นที่ประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก 2. เปรียบเทียบและเลือกใช้แผนที่ชนิดต่าง ๆ เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่ทางภูมิศาสตร์ และนำไปสู่การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลทางพื้นที่ในรูปแบบต่างๆ และนำเสนอได้

หมายเหตุ

กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพสำหรับผู้เรียนทุกคน สถานศึกษาจึงต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ทั้งหมด สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นความคาดหวังในตัวผู้เรียนว่าผู้เรียนควรรู้ และสามารถทำอะไรได้ตามมาตรฐาน เมื่อเขาเรียนจบในแต่ละช่วงชั้นได้แก่ ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3, ประถมศึกษาปีที่ 4-6, มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 การที่ไม่ระบุมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปี ก็เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่น สถานศึกษามีอิสระที่จะกำหนดและลำดับสิ่งที่เรียน จัดประสบการณ์การเรียนรู้จากชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และ 4-6 และจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และ 4-6 ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นและผู้เรียนได้เอง

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ นอกเหนือจากใช้เป็นการอภิปรายในการจัดประสบการณ์หรือสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเรียนแล้ว สิ่งแวดล้อม ยังคาดหวังว่าในกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ครั้งหนึ่ง ๆ สามารถสนองมาตรฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้หลายข้อการแยกเขียนมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละมาตรฐานของแต่ละสาระหลักออกเป็นข้อ ๆ นั้น มิได้หมายความว่าผู้เรียนต้องมีภาพความสำเร็จในการบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นข้อนั้น ๆ ต่อการเรียนรู้เพียงครั้งเดียว

ทั้งมาตรฐาน และ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นความคาดหวังที่ครอบคลุมสาระความรู้ ความสามารถ ค่านิยม จริยธรรม และคุณธรรม โดยเขียนไว้บนพื้นฐานของการเรียนรู้ของผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในแต่ละช่วงชั้น มิได้หมายความว่าให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ้นสุดเฉพาะในช่วงชั้นเท่านั้น มาตรฐานการเรียนรู้เหล่านี้ถ้าจำเป็นยังสามารถเรียนรู้ซ้ำได้อีกในช่วงชั้นต่อไปด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นบางอย่างต้องตั้งสมค่อไปในช่วงชั้นที่สูงขึ้นด้วย สิ่งที่เกิดหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนที่ปรากฏอยู่ในมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นอยู่บนพื้นฐานที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาคามวัย ระดับพัฒนาการและตามขั้นปีของเขาด้วย

ทั้งมาตรฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น จากสาระต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันและกันที่จะต้องนำมาผสมผสานกันในการเรียนการสอนครั้งหนึ่ง ๆ ตลอดปี ในมาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นแต่ละข้อ มิได้เป็นการรวบรวมรายการความรู้ ทักษะ ค่านิยมและจริยธรรม ที่ครูจะหยิบยกมาสอนเพียงครั้งเดียว ประเมินครั้งเดียวแล้วจะบันทึกไว้ว่าผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานนั้นแล้ว แต่เป็นสิ่งที่ครูจะต้องนำมาใช้สอนซ้ำ ๆ บ่อย ๆ ในหน่วยการเรียนต่าง ๆ ตลอดทั้งปี การจำแนกมาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อ ๆ ก็มีได้หมายถึง การเรียงลำดับก่อนหลังหรือลำดับความสำคัญแต่อย่างใด มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นเสมือนตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียนเมื่อจบช่วงชั้นนั้น ซึ่งอาจประเมินหรือไม่ประเมินด้วยแบบทดสอบข้อเขียนและแบบประเมินแบบอื่น ๆ ก็ได้

การจะนำสาระหลัก มาตรฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาจัดไว้ในหลักสูตรอย่างไรแล้วจะนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้อะไร

ใช้เวลาเรียนเท่าไร จะสอนในชั้นปีใด และประเมินผลอย่างไร ให้เป็นไปตามมาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่วางไว้ ถือเป็นความรับผิดชอบและการตัดสินใจของสถานศึกษาเอง อย่างไรก็ตาม การนำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นมาจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละปีหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (learning outcome) และกำหนดสาระการเรียนรู้ (topic of content) จะทำให้สถานศึกษาเห็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรตามมาตรฐานกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้อย่างชัดเจน

กระบวนการเรียนรู้

แนวการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ในมาตรา 23 (3 และ 5) เน้นการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ให้ความสำคัญของการบูรณาการความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ ตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา โดยเฉพาะความรู้และทักษะทางด้านต่างๆ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

การจัดกระบวนการเรียนรู้ มาตรา 24 ได้ระบุสถานศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ มาเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ครูผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียน การสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เรื่องเกาะสีชัง ต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง
นั้น โดยศึกษาแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget, 1960 อ้างถึงใน พรณี ข. เจริญจิต,
2538, หน้า 133) ได้ศึกษากระบวนการคิดทางค่านสติปัญญาของเด็กแรกเกิดจนถึงวัยรุ่น ความคิด
ของเขามีอิทธิพลต่อจิตวิทยาพัฒนาการอย่างมากโดยกระตุ้นให้คนสนใจกับขั้นตอนของพัฒนาการ
โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจ เพียเจต์มีความเชื่อว่าเป็นเป้าหมายของพัฒนาการ
คือ

1. ความสามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรม
2. ความสามารถที่จะคิดตั้งสมมติฐานอย่างสมเหตุสมผล
3. ความสามารถที่จะคิดตั้งกฎเกณฑ์และการแก้ปัญหา

เพียเจต์ (Piaget, 1978 อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2544) ได้เสนอขั้นพัฒนาการ
ทางสติปัญญา (stage of development) ซึ่งเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนและ
พัฒนาการในขั้นต้นจะเป็นพื้นฐานในขั้นที่สูงขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่แรกเกิดเรื่อยไปจนถึงสิ้นสุดที่ช่วง
อายุประมาณ 16 ปี แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (sensorimotor stage) (เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจน -
ถึงอายุประมาณ 2 ปี) เป็นขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญาความคิดก่อนระยะเวลาที่เด็กก่อนจะ
พูดและใช้ภาษาได้ สติปัญญาความคิดของเด็กวัยนี้จะแสดงออกโดยการกระทำ (actions) เด็ก
สามารถแก้ปัญหาได้แม้ว่าจะไม่สามารถอธิบายได้
2. ขั้นก่อนการปฏิบัติการ (preoperational stage) (อายุ 18 เดือน - 7 ปี) เด็กวัยนี้มี
โครงสร้างของสติปัญญาที่จะใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุสิ่งของที่อยู่รอบ ๆ ตัวได้ มีพัฒนาการทาง
ภาษาพูดเป็นประโยคและเรียนรู้คำต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเด็กจะรู้จักคิดในใจ ซึ่งความคิดของเด็กวัยนี้ยังขึ้น
อยู่กับการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้เหตุผลอย่างลึกซึ้ง แต่เป็นขั้นที่เด็กเริ่มใช้ภาษาบอกชื่อ
สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไม่เข้าใจความคิดของ
ผู้อื่น

3. ขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม (concrete operations stage) (อายุ 7 ปี - 11 ปี) เด็กวัย
นี้สามารถสร้างกฎเกณฑ์ในการแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นหมวดหมู่ได้ สามารถอ้างอิงด้วยเหตุผล

และไม่ขึ้นกับการรับรู้จากรูปร่างเท่านั้น สามารถแบ่งกลุ่มโดยใช้เกณฑ์หลาย ๆ อย่างและคิดย้อนกลับ (reversibility) ได้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมและความสัมพันธ์ของตัวเลขที่เพิ่มขึ้น

4. ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม (formal operations stage) (อายุ 12 ปี - วัยผู้ใหญ่) เด็กวัยนี้จะเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่ ความคิดแบบเด็กจะสิ้นสุดลงเด็กสามารถคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถที่จะคิดอย่างวิทยาศาสตร์ สามารถตั้งสมมติฐานและทฤษฎี และเห็นว่าความเป็นจริงที่เห็นด้วยการรับรู้ไม่สำคัญเท่ากับความคิดถึงสิ่งที่จะเป็นไปได้ เพียเจต์สรุปว่าเด็กวัยนี้เป็นผู้ที่คิดเหนือไปกว่าสิ่งที่อยู่ปัจจุบัน สนใจที่จะสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่าง และมีความพอใจที่จะคิดพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีตัวตนหรือสิ่งที่เป็นนามธรรม

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนต้องคำนึงถึงว่านักเรียนอยู่ในช่วงอายุเท่าใดและมีพัฒนาการเป็นเช่นไรจะได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมเพื่อจะได้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน

ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบของบรูเนอร์ (Bruner, 1960 อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541, หน้า 212-215) บรูเนอร์ เชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ประมวลข้อมูลข่าวสารจากการที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสำรวจสิ่งแวดล้อม การรับรู้ของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความใส่ใจของผู้เรียนที่มีต่อสิ่งนั้นๆ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากการค้นพบ เนื่องจากผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมสำรวจสภาพสิ่งแวดล้อมและเกิดการเรียนรู้โดยการค้นพบขึ้น (discovery approach) แนวคิดพื้นฐานของการเรียนรู้โดยการค้นพบคือ

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง การเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการปฏิสัมพันธ์นอกจากจะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนแล้วยังจะเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งแวดล้อม
2. ผู้เรียนแต่ละคนมีประสบการณ์และพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบใหม่กับประสบการณ์ และมีความหมายใหม่
3. พัฒนาการทางเชาว์ปัญญา จะเห็นได้ชัดโดยที่ผู้เรียนจะสามารถรับสิ่งเร้าที่ให้เลือกในหลาย ๆ อย่างพร้อมกันได้

บรูเนอร์เห็นด้วยกับทิวาเจต์ที่ว่า คนเรามีโครงสร้างทางสติปัญญา (cognitive structure) มาตั้งแต่เกิด ในวัยทารกโครงสร้างทางสติปัญญายังไม่ซับซ้อนเพราะยังไม่พัฒนา ต่อเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจะทำให้โครงสร้างสติปัญญามีการขยายและซับซ้อนขึ้น หน้าที่ของโรงเรียนคือ การช่วยเอื้อการขยายโครงสร้างทางสติปัญญาของนักเรียน โดยใช้หลักการเกี่ยวกับการสอนดังนี้

1. กระบวนการความคิดของเด็กแตกต่างจากผู้ใหญ่ เด็กแต่ละวัยมีลักษณะการคิดแตกต่าง

ไปจากผู้ใหญ่ ครูต้องมีความเข้าใจว่าเด็กแต่ละวัยมีการรู้คิดอย่างไรและกระบวนการรู้คิดของเด็กไม่เหมือนกับของผู้ใหญ่

2. เน้นความสำคัญของผู้เรียน ถือว่าผู้เรียนสามารถควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองได้ (self-regulation) และเป็นผู้ที่จะริเริ่มหรือลงมือกระทำ ฉะนั้นครูมีหน้าที่จัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และให้โอกาสผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

3. ในการสอนควรเริ่มจากประสบการณ์ที่ผู้เรียนคุ้นเคยหรือประสบการณ์ที่ใกล้ตัว ไปหาประสบการณ์ที่ไกลตัว เพื่อผู้เรียนจะได้เกิดความเข้าใจ

บรูเนอร์ เชื่อว่า ถ้าครูเข้าใจพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของเด็กและจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ตามขั้นพัฒนาการเชาว์ปัญญาของตน หรือในการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสมกับวัยเด็กจะสามารถเรียนรู้ได้ ข้อสำคัญครูจะต้องให้นักเรียนเป็นผู้กระทำหรือเป็นผู้แก้ปัญหาเอง

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสเชล (Ausubel, 1963 อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541, หน้า 216 – 219) ออสเชล เป็นนักจิตวิทยาแนวปัญญานิยมที่แตกต่างไปจาก皮อาเจต์ และบรูเนอร์ ทฤษฎีของออสเชลเป็นทฤษฎีที่หาหลักการอธิบายการเรียนรู้ที่เรียกว่า meaningful verbal learning ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ของการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจและความหมาย การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รวม หรือเชื่อมโยง (subsumme) สิ่งที่ยอมรับใหม่อาจจะเป็นความคิดรวบยอด (concept) หรือความรู้ที่ได้รับใหม่ในโครงสร้างทางสติปัญญากับความรู้เดิมที่อยู่ในสมองของผู้เรียนแล้ว

การเรียนรู้โดยการรับอย่างมีความหมาย (meaningful reception learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากการที่ผู้สอนอธิบายสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ให้ฟังและผู้เรียนรับฟังด้วยความเข้าใจ โดยผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์กับโครงสร้างพุทธิปัญญาที่ได้เก็บไว้ในความทรงจำ และจะสามารถนำมาใช้ในอนาคต ซึ่งการเรียนรู้ที่มีความหมายขึ้นอยู่กับตัวแปร 3 อย่างคือ

1. สิ่ง (material) ที่จะต้องเรียนรู้จะต้องมีความหมาย จะต้องเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยเรียนรู้และเก็บไว้ในโครงสร้างพุทธิปัญญา
2. ผู้เรียนจะต้องมีประสบการณ์ และมีความคิดที่จะเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ให้มีความสัมพันธ์กับความรู้หรือสิ่งที่เรียนรู้เก่า
3. ความตั้งใจของผู้เรียนและการที่ผู้เรียนมีความรู้ – คิด ที่จะเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ให้มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างพุทธิปัญญาที่อยู่ในความทรงจำแล้ว

ทฤษฎีการเรียนรู้ของออสเชล เป็นทฤษฎีที่เน้นความสำคัญของครู ว่าครูมีหน้าที่ที่จะจัดเรียบเรียงความรู้ให้มีระบบและสอนความคิดรวบยอดใหม่ที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้

หลักการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้มี
ประสิทธิภาพ ได้แก่

1. จัดการเรียนการสอนที่มีความหมาย โดยเน้นแนวคิดที่สำคัญๆ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ เป็นแนวคิด ความรู้ ทักษะ ทักษะที่ยั่งยืน มากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่เป็นเนื้อหาหรือข้อเท็จจริงที่มากมายกระจัดกระจายแต่ไม่เป็นแก่นสาร ด้วยการจัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียนและด้วยการประเมินผลที่ทำให้ผู้เรียนต้องใส่ใจในสิ่งที่เรียนเพื่อแสดงให้เห็นว่าเขาได้เรียนรู้และสามารถทำอะไรได้บ้าง

2. จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ การบูรณาการตั้งแต่หลักสูตร หัวข้อที่จะเรียน โดยเชื่อมโยงเหตุการณ์ พัฒนาการต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลกเข้าด้วยกัน บูรณาการความรู้ ทักษะค่านิยมและจริยธรรมลงสู่การปฏิบัติจริงด้วยการใช้แหล่งความรู้ สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ และสัมพันธ์กับวิชาต่าง ๆ

3. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ค่านิยม จริยธรรม จัดหัวข้อหน่วยการเรียนรู้ที่สะท้อนค่านิยม จริยธรรม ปทัสถานในสังคม การนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิต ช่วยผู้เรียนให้ได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ขอมรับและเข้าใจในความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

4. จัดการเรียนการสอนที่ท้าทาย คาดหวังให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งในส่วนตัวและการเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบเสาะจัดการกับการเรียนรู้ของตนเอง ใส่ใจและเคารพในความคิดของผู้เรียน

5. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด ตัดสินใจสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเองจัดการตัวเองได้ มีวินัยในตนเองทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิตเน้นการจัดกิจกรรมที่เป็นจริง เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ความสามารถไปใช้ในชีวิตจริง

การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เกษะสิทธิ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และการศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคล (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 259-260)

1. ใช้วิธีการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การสอนแบบบรรยาย โดยใช้วิทยากรในห้องเป็นผู้นำให้ความรู้ การเขียนบรรยาย การรายงาน และการสัมภาษณ์
2. เน้นการเรียนการสอนที่พัฒนาแนวคิด ความคิดรวบยอด เชื่อมโยงกับสิ่งที่ผู้เรียนเคยรู้มาแล้ว และตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนบ่อยๆ
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหารูปแบบการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและแลกเปลี่ยนถึงแนวความคิด และกระบวนการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน

4. ให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการจัดระบบระเบียบความคิดของตนเอง ด้วยการใช้อำนาจภาพวาด แผนภูมิ แผนผัง แผนภาพ โครงร่าง และคอมพิวเตอร์ผลิตสื่อประสม

5. ใช้คำถามและวิธีการต่าง ๆ ในการสืบเสาะ ค้นหาความรู้ แก้ปัญหาและตั้งเระาะห์ความคิดต่าง ๆ

6. ให้ผู้เรียนมีโอกาสมากิจกรรมร่วมกัน

7. ปรับ ดัดแปลง สื่อการเรียน ให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะอย่างของผู้เรียน เช่น สมรรถภาพประวัติดและสถานที่สำคัญ และสมรรถภาพสถานที่ท่องเที่ยวในเกาะสีชัง เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน

8. ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้ทำงานกับสิ่งที่เขาเรียนในสถานการณ์ชีวิตจริง ได้แก่ การไปศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้ให้ความรู้ และ ศึกษาเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางประวัติศาสตร์ของเกาะสีชัง

ขอบข่ายและลำดับประสพการณ์การเรียนรู้

ในการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คณะกรรมการสถานศึกษาที่มีหน้าที่พัฒนาหลักสูตรกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในธรรมชาติของขอบข่ายและการจัดลำดับประสพการณ์การเรียนรู้ (scope and sequence) เพื่อให้การจัดสาระที่จะเรียน และกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นลำดับตามกระบวนการเรียนรู้และธรรมชาติของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมระดับประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่1-3)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในช่วงชั้นนี้ เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ที่ต้องจัดทำด้วยความรอบคอบ เพราะกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับช่วงชั้นนี้ จะต้องเน้นการช่วยเหลือให้ผู้เรียนมีทักษะ กระบวนการ และมีข้อมูลที่เป็นต่อการที่จะทำให้เขาเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบในการที่จะรักษาค่านิยมประชาธิปไตย ที่หลอมรวมความเป็นชาติเอาไว้ได้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในช่วงชั้นนี้ต้องเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่าพวกเขามีหน้าที่อย่างไร เน้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาและใช้ทักษะ กระบวนการและข้อมูลต่าง ๆ ในโลกของเขาและในสังคม

ตลอดระยะเวลา 12 ปี ที่เรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้เรียนต้องเรียนทุกสาระหลักทั้ง 5 สาระในทุกชั้นปี สำหรับในชั้นประถมศึกษาตอนต้น การลำดับประสพการณ์การเรียนรู้จะเริ่มจากการให้ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่เขาค้นเคย ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตัวของเขาเอง และผู้คนที่อยู่รอบ ๆ ตัว ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นที่เขาอยู่อาศัยแล้วเชื่อมโยง

ประสบการณ์ขยายไปสู่โลกกว้าง มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาเรื่อง ความรับผิดชอบ การร่วมมือกัน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่าง ๆ เพราะผู้เรียนในวัยนี้ เป็นวัยที่ไม่อยู่นิ่ง ชอบสำรวจ จึงควรให้เขามีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ได้ตัดสินใจ เรื่องที่เกิดขึ้นในสังคม ได้พัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน ได้ฝึกหัดการตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ และพัฒนาความเป็นพลเมืองดี

การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเอง ครอบครัว โรงเรียนและชุมชน ควรจะต้องเชื่อมโยง สัมพันธ์กัน และเปรียบเทียบกับผู้อื่น ครอบครัว โรงเรียนและชุมชนอื่นในประเทศและในโลก พร้อม ๆ กันไปด้วยในลักษณะของการบูรณาการ แนวคิดทางประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากการศึกษาแบบบูรณาการ ถึงแม้ว่าเด็กเล็ก ๆ จะยังมีความเข้าใจเรื่องกาลเวลาไม่ค่อยดีนัก จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรจะเริ่มให้ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเรื่องปัจจุบันและอดีตตั้งแต่ช่วงชั้นนี้ ในขณะที่เขาศึกษาประวัติความเป็นมาของครอบครัว ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชุมชน และวันสำคัญต่าง ๆ

นอกจากนั้นการบูรณาการแนวคิดทางภูมิศาสตร์ ความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจ การทำความเข้าใจในบรรทัดฐาน ค่านิยมประชาธิปไตย คุณธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ และจริยธรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความยุติธรรม ความเสมอภาค ความรับผิดชอบ เสรีภาพ บุรณภาพ ความรักชาติ ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ ความเมตตากรุณา เรื่องของอำนาจ ลัทธิอำนาจ และกฎหมาย เหล่านี้เป็นต้น เป็นสาระและประสบการณ์ที่สำคัญของหลักสูตรประถมศึกษาช่วงชั้นนี้ด้วย

โดยสรุปกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 ควรมีลักษณะดังนี้

1. มีลักษณะบูรณาการ โดยนำประเด็นแนวคิดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมทั้ง 5 สาระมาบูรณาการในการเรียน
2. ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์รอบ ๆ ตัว ตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน เพื่อนบ้านและชุมชนในสังคมอื่นทั้งในระดับประเทศและโลก
3. ควรพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องกาลเวลา อดีต ปัจจุบัน ในขณะที่ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ทั้งในบริบทตนเอง ครอบครัว โรงเรียน เพื่อนบ้าน และชุมชน เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจเรื่องสถานที่และเวลาในชั้นที่สูงขึ้น

การวัดและประเมินผล

มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากจะใช้เป็น ทิศทางในการจัดทำหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามมาตรฐานแล้ว ยังใช้เป็นกรอบในการวัดและประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียน

มีพัฒนาการ มีความสามารถและมีความสำเร็จทางการเรียนในระดับใด เพื่อนำผลมาใช้ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสถานศึกษาจะต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในระดับชั้น ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับชาติ รวมทั้งรับการประเมินจากภายนอกด้วย

เนื่องจากการเรียนรู้ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะกระบวนการคุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ แสวงหาความรู้ มีการทำโครงการ / โครงการ เป็นผู้ผลิตผลงาน รวมทั้งมีการทำงานกลุ่ม และการจัดทำแฟ้มสะสมงาน (portfolio) ด้วย ดังนั้น การวัดประเมินผลการเรียนรู้อาจจะเน้นการประเมินผลจากสภาพจริง (authentic assessment) อันเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการค้นหาความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน รวมทั้งสามารถประเมินคุณลักษณะพึงประสงค์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน อันเป็นแนวทางที่พัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ เพื่อบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด การวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายที่สอดคล้อง เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ ผสมผสานไปกับ กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการประเมินจะครอบคลุมความรู้ ทักษะ ความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมงาน สะท้อนการสังเกตการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง การวัดและประเมินผลจะต้องกระทำในหลายบริบทอันได้แก่ ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน รวมทั้งผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการประเมินและแสดงความคิดเห็น

การวัดและประเมินผลจากสภาพจริง

กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนมีหลากหลาย เช่น กิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรม การปฏิบัติ กิจกรรมสำรวจภาคสนาม กิจกรรมการสำรวจตรวจสอบ การทดลอง กิจกรรมศึกษาค้นคว้า กิจกรรมศึกษาปัญหาพิเศษหรือโครงการ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ในการทำกิจกรรมเหล่านี้ต้องคำนึงว่าผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพแตกต่างกัน ผู้เรียนแต่ละคนจึงอาจทำงานชิ้นเดียวกันได้เสร็จในเวลาที่แตกต่างกัน และผลงานที่ได้ก็อาจแตกต่างกันด้วย เมื่อผู้เรียนทำกิจกรรมเหล่านี้แล้วก็จะต้องเก็บรวบรวมผลงาน เช่น รายงาน ชิ้นงาน บันทึก และรวมถึงทักษะปฏิบัติต่าง ๆ เจตคติ ความรัก ความซาบซึ้ง กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ทำและผลงานเหล่านี้ต้องใช้วิธีประเมินที่มีความเหมาะสมและแตกต่างกันเพื่อช่วยให้สามารถประเมินความรู้ความสามารถและความรู้สึกลึกซึ้งที่แท้จริงของผู้เรียนได้ การวัดและประเมินผลจากสภาพจริงจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการประเมินหลาย ๆ ด้าน หลากหลายวิธี ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง และต้องประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้ข้อมูลที่มากพอที่จะสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนได้

ลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผลจากสภาพจริง

1. การวัดและประเมินผลจากสภาพจริง มีลักษณะที่สำคัญคือใช้วิธีการประเมินกระบวนการคิดที่ซับซ้อน ความสามารถในการปฏิบัติงาน ศักยภาพของผู้เรียนในด้านของผู้ผลิต และกระบวนการที่ได้ผลผลิตมากกว่าที่จะประเมินว่าผู้เรียนสามารถจดจำความรู้อะไรได้บ้าง
2. เป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียน เพื่อวินิจฉัยผู้เรียนในส่วนที่ควรส่งเสริมและส่วนที่ควรแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพตามความสามารถ ความสนใจและความต้องการของแต่ละบุคคล
3. เป็นการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมประเมินผลงานของทั้งตนเอง และของเพื่อนร่วมห้อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตัวเอง เชื่อมั่นในตนเอง สามารถพัฒนาตนเองได้
4. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนการสอนและการวางแผนการสอนของผู้สอนว่าสามารถตอบสนองความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคลได้หรือไม่
5. ประเมินความสามารถของผู้เรียนในการถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริงได้
6. ประเมินด้านต่าง ๆ ด้วยวิธีที่หลากหลายในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

ในการวัดและประเมินผลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เน้นความสามารถและคุณลักษณะที่แท้จริงของผู้เรียน จะต้องใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น

1. การทดสอบ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความรู้ ความคิด ความก้าวหน้าในสาระการเรียนรู้ มีเครื่องมือวัดหลายแบบ เช่น แบบเลือกตอบ แบบเขียนตอบ บรรยายความ แบบเติมคำสั้น ๆ แบบถูกผิด แบบจับคู่ เป็นต้น
2. การสังเกต เป็นการประเมินพฤติกรรม อารมณ์ การมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน ความสัมพันธ์ในระหว่างทำงานกลุ่ม ความร่วมมือในการทำงาน การวางแผน ความอดทน วิธีการแก้ปัญหา ความคล่องแคล่วในการทำงาน การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ในระหว่างการเรียนรู้ การเรียนการสอนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ การสังเกตนั้น ครูผู้สอนสามารถทำได้ตลอดเวลา ซึ่งอาจจะมีการสังเกตอย่างเป็นทางการ โดยกำหนดเวลาและบุคคลที่จะสังเกต หรือการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการซึ่งเป็นการสังเกตโดยทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจง โดยครูผู้สอนจัดทำเครื่องมือประกอบการสังเกต โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบของสิ่งที่สังเกต กำหนดเกณฑ์และร่องรอยที่จะใช้เป็นแนวทางในการสังเกตด้วย แล้วจัดทำเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) แบบประมาณค่า (rating scale) เป็นต้น

3. การสัมภาษณ์ เป็นการสนทนาซักถามพูดคุยเพื่อค้นหาข้อมูลที่ไม่อาจพบเห็นอย่างชัดเจน ในสิ่งที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติในการทำงานโครงการ / โครงการงาน การทำงานกลุ่ม กิจกรรมประจำวัน ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์อาจเป็นตัวเอง เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งผู้ปกครอง นักเรียนด้วยการสัมภาษณ์อาจทำอย่างเป็นทางการ โดยกำหนดวัน เวลา และเรื่องที่สัมภาษณ์อย่างแน่นอน และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นการพูดคุยไม่เฉพาะเจาะจง ซึ่งจะทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีและได้ข้อมูลที่ชัดเจนสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง โดยครูผู้สอนจะตั้งข้อคำถามไว้ล่วงหน้าเพื่อจะได้พูดคุยได้ตรงประเด็น

4. การประเมินภาคปฏิบัติ เป็นการประเมินการกระทำ การปฏิบัติงานเพื่อประเมินการสร้างผลงานชิ้นงานให้สำเร็จ การสาธิต การแสดงออกถึงทักษะและความสามารถที่ผู้เรียนให้ปรากฏในงานที่ตนสร้างขึ้น การประเมินภาคปฏิบัติจะต้องจัดทำเครื่องมือประเมินโดยครูผู้สอนจัดทำประเด็นการประเมิน และองค์ประกอบการประเมิน และจัดทำเครื่องมือประกอบการประเมินด้วย เช่น scoring rubric , rating scale และ checklist เป็นต้น

5. scoring rubric เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบและประเด็นที่จะประเมินเพื่ออธิบายลักษณะของคุณภาพงานหรือการกระทำเป็นระดับคุณภาพหรือปริมาณ หรือระดับความสามารถ เพื่อเป็นแนวทางในการประเมิน และเป็นข้อมูลสำคัญแก่ครูผู้สอน ผู้ปกครองหรือ ผู้สนใจอื่น ๆ ได้ทราบว่าผู้เรียนรู้อะไร ทำได้มากเพียงใด มีคุณภาพผลงานเป็นอย่างไร โดยผู้ประเมินอาจจะให้คะแนนเป็นภาพรวม หรือจำแนกองค์ประกอบก็ได้

6. การประเมินแฟ้มสะสมงาน (portfolio assessment) เป็นการประเมินความสามารถในการผลิตผลงาน การบูรณาการความรู้ ประสบการณ์ ความพยายาม ความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียนที่เกิดจากการสะสม รวบรวมผลงาน การคัดเลือกผลงาน การสะท้อนความคิดเห็นต่อผลงาน รวมทั้งการประเมินผลงาน การประเมินแฟ้มสะสมผลงานจะประเมินการจัดการความคิดสร้างสรรค์ หลักฐานแสดงความรู้ความสามารถในผลงานอันแสดงถึงความสัมฤทธิ์ผล ศักยภาพของผู้เรียนในสาระการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้

ที่ผ่านมาสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญของการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คือ หนังสือเรียนและแบบฝึกหัด การเรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต้องมีชีวิตชีวา มีสีสันของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน เครื่องมืออุปกรณ์การเรียน อาจมีตั้งแต่ของง่าย ๆ จำพวก กระดาษ ดินสอ ไปจนถึงอุปกรณ์การสื่อสาร เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ บุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ นอกจากนั้นการให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ก็ถือเป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญด้วย

หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในระบบการศึกษา การศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้จึงต้องอาศัยหลักสูตรเป็นแนวทางในการกำหนดจุดหมายของการศึกษา ดังที่สังัด อุทรานันท์ (2530) ได้จัดแบ่งประเภทคำนิยามของหลักสูตรตามจุดเน้นที่แตกต่างกันออกเป็น 8 ประเภท คือ

1. หลักสูตร หมายถึง กระบวนการหรือรายการเนื้อหาที่จัดสอนในโรงเรียน
2. หลักสูตร หมายถึง กลุ่มประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็กนักเรียน
3. หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมการสอน
4. หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่สังคมคาดหวังหรือมุ่งหวังจะให้เด็กได้รับ
5. หลักสูตร หมายถึง สื่อกลางหรือวิถีทางที่จะนำเด็กไปสู่จุดหมายปลายทาง
6. หลักสูตร หมายถึง ข้อผูกพันระหว่างนักเรียน ครูผู้สอนและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน
7. หลักสูตร หมายถึง กระบวนการปะทะสังสรรค์ระหว่างนักเรียนกับครู และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ล้อมทางการเรียน

8. หลักสูตร หมายถึง แผนงานที่วางไว้ล่วงหน้า

ธำรง บัวศรี (2532) ได้สรุปว่า หลักสูตรคือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละ โปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้ซึ่งสอดคล้องกับจิระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2532) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่นักเรียนแต่ละคนพึงมีใน โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดหมายทั่วไปและจุดหมายเฉพาะที่ได้วางแผนไว้ในกรอบของทฤษฎี

สุนทร บำเรอราช (2536, หน้า 6) ได้ให้ความหมายหลักสูตรคือ กรอบและแนวทางที่จะนำมาใช้ในการสอน การอบรม และการฝึกงาน

กมล สุคประเสริฐ (2536) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรมิได้มีความหมายแต่เพียงหนังสือของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ยังมีความหมายถึงกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้แก่เด็ก ซึ่งรวมถึงการสอนของครูด้วย

สุมิตร คุณากร (2523) ได้ให้ความหมายหลักสูตรในระดับชาติ หมายถึง โครงการให้การศึกษเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ ส่วนหลักสูตรในระดับโรงเรียน หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็

ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533) ได้ให้ความหมายว่าหลักสูตรหมายถึง ประสิทธิภาพทั้งหลาย ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทางที่โรงเรียนปรารถนา และหลักสูตรที่คตินั้นจะต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของชีวิตที่เหมาะสมที่สุด

ภิญโญ สาร (2526) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรคือ บรรดาประสิทธิภาพต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนตามระดับชั้น ตามวัย ตามความสนใจของผู้เรียนและความต้องการของสังคม ทั้งนี้รวมทั้งประสิทธิภาพที่จัดขึ้นภายในและภายนอกเวลาเรียนตามปกติ ใน โรงเรียน

กาญจนา คุณารักษ์ (2535) ได้สรุปว่า หลักสูตรหมายถึง ประสิทธิภาพทั้งหมดที่จัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ หลักสูตรซึ่งหมายถึง ทั้งที่เป็นข้อกำหนดการสอนและส่วนที่เป็นกระบวนการทั้งปวง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามของกำหนดนั้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรคือเอกสารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการวัดผลและประเมินผล ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนอันจะทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาและประสิทธิภาพต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในหลักสูตร ครูสามารถนำเนื้อหาของหลักสูตรมาสร้างและปรับแผนการสอนให้สอดคล้องกับปัญหา ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่นของตนให้สามารถนำเนื้อหาของหลักสูตรไปใช้อย่างถูกต้อง

ทาบ (Taba, 1962, p. 11 อ้างอิงจาก สุนทร บำเรอราช, 2536, หน้า 3) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรคือ แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย จุดประสงค์ และจุดหมายเฉพาะ การเลือก และจัดเนื้อหา วิธีจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 79 อ้างอิงจาก สุนทร บำเรอราช, 2536, หน้า 3) ได้สรุปว่า หลักสูตรเป็นสิ่งที่เด็กจะต้องเรียนรู้ทั้งหมด โดยมีโรงเรียนเป็นผู้วางแผนและกำกับเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

โบแฮมป์ (1964) ได้ให้คำนิยามหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือประสิทธิภาพที่กำหนดให้โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 4 อ้างอิงจาก Bcauchamp, 1964)

จากความหมายของหลักสูตรที่ศึกษารวบรวมและประมวลความไว้ในข้างต้น อาจสรุปได้ว่า หลักสูตรคือ มวลประสิทธิภาพที่โรงเรียนได้จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและพัฒนาทุกด้านตามความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

องค์ประกอบของหลักสูตร มีผู้ให้แนวคิดในเรื่ององค์ประกอบของหลักสูตรไว้หลายลักษณะแตกต่างกันออกไปได้แก่

ทาบ (Taba, 1992) ได้เสนอแนวคิดถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ คือ วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนแต่ละวิชา กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้ และ โครงการประเมินผลหลักสูตร (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 5 อ้างอิงจาก Taba, 1992)

บุญมี เณรชอ (2531) ได้สรุปองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 4 ข้อ ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร

สัจ จุฑานันท์ (2528) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรควรประกอบด้วยเหตุผลความจำเป็นของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระและประสิทธิภาพ การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและแหล่งวิชาการในชุมชน และการประเมินผล

สุจริต เพียรชอบ (2523) ได้สรุปองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 5 ประการคือ จุดหมาย โครงการ เนื้อหาวิชา กิจกรรมและประสิทธิภาพการเรียนรู้ต่างๆ และการประเมินผลหลักสูตร

จากข้อสรุป และแนวคิดของนักการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรส่วนใหญ่จะประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วนด้วยกันคือ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และการวัดผลและประเมินผล

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ไม่แตกต่างกันมากนัก ดังต่อไปนี้

สุจริต เพียรชอบ (2523) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดหลักสูตรขึ้นมา หรือเมื่อมีหลักสูตรอยู่แล้วมีการพัฒนาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ภูมิตร คุณากร (2523) สรุปความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า การพัฒนาหลักสูตรมีขอบเขตรวมถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรที่สร้างขึ้นมาให้มีความเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของกาลเวลาและสังคม นักการศึกษาของไทยนิยมใช้คำว่า การพัฒนาหลักสูตร การสร้างหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร และการยกร่างหลักสูตร

สัจ จุฑานันท์ (2532) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรมี 2 ลักษณะ คือ (1) การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และ (2) การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่

สุนทร บำเรอราช (2536) ได้สรุปว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง กระบวนการจัดแนวทางการให้การศึกษา เป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางและมีหลายขั้นตอน

จากแนวคิดที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่หรือการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น

โดยให้เหมาะสมกับสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และภูมิปัญญาของท้องถิ่น

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร นักพัฒนาหลักสูตรและนักการศึกษาได้กำหนดกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตรไว้หลายแนวทางสำคัญ ดังนี้

ทาบ (Taba, 1962 อ้างถึงใน สัจจ อูทรานันท์, 2532, หน้า 37) ได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. สำรวจปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
2. กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา
3. คัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาสอน
4. จัดลำดับเนื้อหาสาระ
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้
7. กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางปฏิบัติ

ไทเลอร์ (Tyler, 1997 อ้างถึงใน อุดม เขียววงศ์, 2545, หน้า 10) ได้กำหนดปัญหาพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร 4 ข้อ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษา (education purposes) ที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุอะไรบ้าง
2. การที่จะบรรลุตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดนี้ จะต้องมีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง (education experiences)
3. ประสบการณ์ทางการศึกษาที่กำหนดนั้น สามารถจัดให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. จะทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษานั้น ๆ แล้ว

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2527, หน้า 15 – 16) ได้สรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1. ขั้นเตรียมการซึ่งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรจะต้องเป็นผู้ประมวลความรู้และข้อมูลในด้านต่าง ๆ เช่น สภาพสังคม จิตวิทยา ปรัชญา กลุ่มเป้าหมาย

2. ขั้นดำเนินการพัฒนาหลักสูตรและวางแผนการใช้หลักสูตรซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 กำหนดจุดประสงค์หลักสูตร

2.2 พัฒนาแผนการสอนสื่อการเรียนและวัสดุหลักสูตร

2.3 ทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพ

2.4 วางแผนการใช้หลักสูตรโดยการนำหลักสูตรเสนอหน่วยงานที่รับผิดชอบร่วม

มือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร วางแผนอบรมครูและนำข้อมูลที่ค้นพบมาปรับปรุงก่อนนำหลักสูตรไปใช้

สัจจ อุทรานันท์ (2532, หน้า 32) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ
4. การกำหนดมาตรการการวัดและประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลหลักสูตร
7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

จากแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตรและนักการศึกษาต่างกล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาหลักสูตร ได้ดังนี้

1. สำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. กำหนดเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อสามารถทราบว่า หลักสูตรนั้นมีคุณภาพและจะได้ผลตรงตามจุดประสงค์ตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ เป็นการตรวจสอบ สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และประสิทธิภาพของหลักสูตรที่เกิดจากการเรียนรู้ ลักษณะการประเมินหลักสูตรมี 3 ลักษณะคือ

1. การประเมินผลก่อนการดำเนินการ เป็นการประเมินหลักสูตรในช่วงที่หลักสูตรยังไม่ได้นำไปใช้ในโรงเรียน
2. การประเมินหลักสูตรขณะ-ดำเนินการ เป็นการประเมินหลักสูตรในช่วงเวลาที่กำลังนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน
3. การประเมินหลักสูตรหลังดำเนินการ เป็นการประเมินหลักสูตรในช่วงเวลาที่หลักสูตรนำไปใช้แล้ว ได้มีนักการศึกษาได้สรุปรูปแบบของการประเมินไว้ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 110-125 อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ตามแนวคิดของไทเลอร์นั้นพื้นฐานของการจัดหลักสูตร คือจะต้องวางจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงหรือมีพฤติกรรมเมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้วอย่างไร และพยายามจัดประสบการณ์การสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ

บทบาทของการประเมินหลักสูตรจึงอยู่ที่การดูผลผลิตของหลักสูตรว่าตรงตามจุดหมายที่กำหนดหรือไม่ แนวคิดของไทเลอร์เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรจึงยึดความสำเร็จของจุดหมายเป็นหลัก (goal attainment model)

ไทเลอร์ ได้จัดลำดับขั้นตอนการเรียนการสอนและการประเมินหลักสูตรดังนี้

- 1.1 กำหนดจุดหมายอย่างกว้างๆ โดยวิเคราะห์ผู้เรียน สังคม เนื้อหา กำหนดขอบเขตโดยปรัชญาการศึกษา และจิตวิทยาการเรียนรู้
- 1.2 กำหนดจุดประสงค์อย่างชัดเจน ซึ่งจะเป็นพฤติกรรมที่จะวัดภายหลังการจัด ประสบ-การณ์การเรียนรู้
- 1.3 กำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้
- 1.4 เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมตามประสบการณ์ที่วางไว้จนสำเร็จ
- 1.5 ประเมินผลการตัดสินใจด้วยการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 1.6 ถ้าไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ก็ตัดสินใจที่จะยกเลิกหลักสูตรแต่ถ้าบรรลุเป้าหมายก็ใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับ

2. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริฟเวน (Scriven, 1969) (จิตทิพย์ เจริญพงษ์, 2539, หน้า 25 อ้างอิงจาก Sayler & Alexander, 1974) เป็นผู้คิดรูปแบบการประเมินโดยไม่ยึดเป้าหมาย สคริฟเวนได้เสนอว่าผู้ประเมินควรประเมินผลสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ ถึงเกิดพฤติกรรมและสภาพการณ์รวมทั้งผลต่าง ๆ ที่จะได้รับผู้ประเมินจะมีความเป็นอิสระในการเก็บข้อมูลทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตได้ ผู้ประเมินอาจพบว่ามีข้อสังเกตอีกมากมาย นอกเหนือจากจุดประสงค์ที่วางไว้ในหลักสูตร และข้อมูลที่ได้จากการสังเกตเป็นข้อมูลลักษณะเชิงคุณภาพแต่อย่างไรก็ตามมีแต่ภาพรวม ๆ เท่านั้น

3. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสแตค (Robert E Steak Curriculum Evaluation Model) (นิคม ขมภูหลง, 2545, หน้า 240) เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก ซึ่งเกณฑ์นั้นคือ มาตรฐาน 2 ประการ ได้แก่ มาตรฐานสมบูรณ์ และมาตรฐานสัมพันธ โดยคำนึงถึงข้อมูลเชิงบรรยาย และข้อมูลเชิงตัดสินต้องคำนึงถึงแหล่งที่มาของข้อมูล 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น เพื่อทราบสภาพก่อนใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร และด้านผลผลิตของการใช้หลักสูตร

เนื่องจากรูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) เป็นการประเมินโดยยึดจุดหมายเป็นหลัก ซึ่งตรงกับความต้องการของจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องเกาะสีชัง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง เกาสีซัง ได้ใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ ไทเลอร์ (Tyler) ซึ่งเป็นการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร

การตัดสินคุณภาพหลักสูตร

หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเรื่อง เกาสีซัง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ตัดสินคุณภาพหลักสูตร ดังนี้

ด้านความรู้ ความเข้าใจ (พุทธิพิสัย) โดยใช้ข้อสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้ทดสอบ 2 ระยะ คือ ทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน เกณฑ์ที่กำหนดคือ สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านทักษะ วัด 2 ด้านคือ ทักษะทางวิชาการ และทักษะทางสังคม โดยใช้แบบประเมินผลงานและแบบบันทึกการทำประโยชน์ให้กับเกาสีซัง โดยบันทึกเป็นรายบุคคล เกณฑ์ที่กำหนดในด้านทักษะทางวิชาการคะแนนเต็ม 72 คะแนน ทักษะทางสังคมคะแนนเต็ม 9 คะแนน และแต่ละทักษะต้องมากกว่าร้อยละ 70 ของคะแนน

ด้านคุณธรรม (จิตพิสัย) โดยใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ใช้ทดสอบ 2 ระยะ คือ ทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน เกณฑ์ที่กำหนดคือ สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ความหมายและจุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (academic achievement) หมายถึง คุณลักษณะ รวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆ ของสมรรถภาพทางสมอง ดังนั้น การวัดผลสัมฤทธิ์จึงเป็นการตรวจสอบระดับความสามารถของสมรรถภาพสมองของบุคคลว่าเรียนแล้วรู้อะไรบ้างและมีความสามารถด้านใดมากน้อยเท่าใด เช่น มีพฤติกรรมด้านความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่ามากน้อยอยู่ในระดับใด เป็นต้น นั่นคือ การวัดผลสัมฤทธิ์เป็นการตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย ซึ่งเป็นการวัด 2 องค์ประกอบ ตามจุดมุ่งหมายและลักษณะของวิชาที่เรียน คือ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2530, หน้า 29-30)

1. การวัดด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบความรู้ความสามารถทางปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงให้เห็นเป็นผลงานปรากฏออกมา ให้ทำการสังเกตและวัดได้ เช่น วิชาศิลปศึกษา พลศึกษา การช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้จึงต้องวัดโดยใช้ “ข้อสอบภาคปฏิบัติ” (performance test)

ซึ่งการประเมินผลจะพิจารณาที่วิธีปฏิบัติและผลงานที่ปฏิบัติ

2. การวัดด้านทฤษฎี เป็นการตรวจสอบความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่างๆ อันเป็นผลจากการเรียนการสอน มีวิธีการสอบวัดได้ 2 ลักษณะ คือ

2.1 การสอบปากเปล่า (oral test) การสอบแบบนี้มักกระทำเป็นรายบุคคลเป็นการสอบที่ต้องการดูแลเฉพาะอย่าง เช่น การสอบอ่านฟังเสียง การสอบสัมภาษณ์ ซึ่งต้องการการใช้ถ้อยคำในการตอบคำถามรวมทั้งการแสดงความคิดเห็นและบุคลิกภาพต่าง ๆ

2.2 การสอบแบบให้เขียนตอบ (paper-pencil test or written test) ซึ่งมีรูปแบบการตอบอยู่ 2 แบบ คือ

2.2.1 แบบไม่จำกัดคำตอบ (free response test) ได้แก่ การสอบวัดที่ใช้วิธีสอบแบบอัตนัยหรือความเรียง

2.2.2 แบบจำกัดคำตอบ (fixed response test) ซึ่งเป็นการสอบที่กำหนดขอบเขตของคำถามที่จะให้ตอบ หรือกำหนดคำตอบมาให้เลือก ซึ่งมีรูปแบบของคำถามคำตอบอยู่ 4 รูปแบบคือ

2.2.2.1 แบบเลือกทางใดทางหนึ่ง (alternative)

2.2.2.2 แบบจับคู่ (matching)

2.2.2.3 แบบเติมคำ (completion)

2.2.2.4 แบบเลือกตอบ (multiple choice)

การวัดผลสัมฤทธิ์ด้านเนื้อหาโดยการเขียนตอบนั้น เป็นที่นิยมใช้กันในโรงเรียน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการสอบวัดเรียก "ข้อสอบผลสัมฤทธิ์" หรือแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (achievement test)

ลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เป็นแบบทดสอบที่มุ่งตรวจสอบความรู้ทักษะและสมรรถภาพทางสมองด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนว่าหลักการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ แล้วผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในวิชาที่เรียนมากน้อยเพียงใด มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ตามมุ่งหมายของหลักสูตรในวิชานั้นๆ เพียงใด ซึ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นการตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) ซึ่งจำแนกเป็นพฤติกรรมย่อยๆ ได้ 6 ประเภท คือ ด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

ข้อทดสอบที่สามารถวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยได้เป็นอย่างดี คือ ข้อสอบปรนัย แบบเลือกตอบ ซึ่งมีแนวทางการเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมแต่ละประเภทไว้ดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2530, หน้า 166-219)

1. การเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านความรู้ ความจำ คือการวัดความสามารถในการระลึกเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ต่างๆที่ได้รับจากการเรียนการสอนโดยตรง และจากการอ่านหนังสือและตำราต่าง ๆ คำถามที่ใช้วัดพฤติกรรมด้านความรู้ความจำมีอยู่ 3 ชนิดคือ

- 1.1 ถามความรู้ในเนื้อเรื่อง
- 1.2 ถามความรู้เกี่ยวกับวิธีดำเนินการ
- 1.3 ถามความรู้เกี่ยวกับความคิดรวบยอด

2. การเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านความเข้าใจ การที่นักเรียนหรือบุคคลใดจะมีพฤติกรรม ด้านความเข้าใจได้นั้น ต้องสามารถแสดงออกถึงคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ใน 3 ประการต่อไปนี้ ถูกต้องคือ

- 2.1 สามารถแปลความหมายของสิ่งต่างๆ ได้เช่นแปลความหมายของข้อความหรือภาพใด ๆ ตามท้องเรื่องได้ถูกต้อง
- 2.2 สามารถตีความหมายของเรื่องนั้นได้ คือจับใจความสำคัญระหว่างขึ้นส่วนย่อย ๆ ของเรื่องนั้น จนสามารถนำมากล่าว เป็นอีกแบบหนึ่งหรืออีกนัยหนึ่งได้
- 2.3 สามารถขยายความหมายและนัยของเรื่องนั้นให้กว้างไกล ไปจากสภาพข้อเท็จจริงเดิมได้

3. การเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านการนำไปใช้ พฤติกรรม"การนำไปใช้"เป็นความสามารถในการนำความรู้และความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปใช้แก้ปัญหาแปลกใหม่ที่ต่างไปจากที่เคยเรียน แต่ใช้หลักวิชาการรองรับร่วมกัน

คำถามที่ใช้ในการวัดพฤติกรรมการนำไปใช้มี 5 แบบ คือ

- 3.1 ถามความสอดคล้องระหว่างหลักวิชาการกับการปฏิบัติ ได้แก่การถามการกระทำใดหรือการปฏิบัติใด หรือตัวอย่างจริงของการกระทำ หรือการปฏิบัติใดที่สอดคล้องกับหลักสูตร กฎ หรือหลักวิชาของเรื่องที่กำหนดให้
- 3.2 ถามขอบเขตของการใช้หลักวิชาการกับการปฏิบัติ เป็นการวัดความรอบรู้ในการนำหลักวิชาไปใช้ในกรณีต่าง ๆ และสภาพการณ์ต่าง ๆ ว่าควรใช้ภายในขอบเขตเท่าใด
- 3.3 ถามให้อธิบายหลักวิชาเป็นการถามที่ต้องการให้ผู้ตอบอธิบายหลักวิชาว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้ เกิดขึ้นได้อย่างไร หรือเกิดขึ้นจากสาเหตุอะไร
- 3.4 ถามเหตุผลของการปฏิบัติ เป็นการถามเพื่อให้ทราบว่าเป็นเรื่องนั้น ๆ จะต้องทำกันอย่างไร และเพราะเหตุใด

4. การเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านการวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะ

ส่วนประกอบของเรื่องราว เหตุการณ์ การกระทำข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ เป็นสาระสำคัญหรือแก่นสารและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น คำถามที่ใช้วัดพฤติกรรม ด้านการวิเคราะห์มี 3 แบบ

4.1 ถาถามการวิเคราะห์ความสำคัญ เป็นการถามที่ต้องการวัดความสามารถของผู้เรียนว่าสามารถแยกแยะส่วนประกอบของเรื่องราวออกมาให้เห็นว่าส่วนใดสำคัญ

4.2 ถาถามการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการถามเพื่อวัดความสามารถของผู้เรียน ในการค้นหาความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างคุณลักษณะต่างๆของเรื่องราว เหตุการณ์ หรือสิ่ง ต่าง ๆ อย่างน้อย 2 เรื่องขึ้นไป ว่าเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร

4.3 ถาถามการวิเคราะห์หลักการ เป็นการวัดความสามารถของผู้เรียนในการวิเคราะห์ ค้นหา สิ่งที่เป็นเค้าเงื่อน หลักการที่ยึดถือ โครงสร้างของเรื่องราว เหตุการณ์ คำพูด ความคิด และการปฏิบัติต่าง ๆ

คุณลักษณะของข้อสอบที่ดี การได้ทราบคุณลักษณะที่ดีของข้อสอบจะทำให้สามารถ สร้างข้อสอบได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งคุณลักษณะของข้อสอบที่ดีมี 10 ประการคือ

1. มีความเที่ยงตรง (validity) หมายถึง คุณลักษณะของข้อสอบที่สามารถวัดได้ ตรงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ความเที่ยงตรงนี้จำแนกออกเป็นหลายชนิดคือ

1.1 ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) หมายถึง ข้อสอบที่มีคำถามสอบ คล้องตรงตามเนื้อหาในหลักสูตร

1.2 เที่ยงตรงตามโครงสร้าง (construct validity) หมายถึง ลักษณะของข้อสอบ ที่วัดสมรรถภาพสมองด้านต่างๆ ตรงตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

1.3 ความเที่ยงตรงตามสภาพ (concurrent validity) หมายถึง ลักษณะของข้อสอบที่ วัดได้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของเด็กในขณะนั้น

1.4 ความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ (predictive validity) คือข้อสอบที่วัดแล้วทำนายได้ ว่า เด็กคนใดจะเรียนวิชาอะไรได้ดีเพียงไรในอนาคต

2. มีความเชื่อมั่น (reliability) หมายถึง แบบทดสอบที่สามารถวัดได้แน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลงการวัดครั้งแรกเป็นอย่างไร เมื่อวัดซ้ำอีกผลการวัดก็ยังคงเหมือนเดิม

3. มีอำนาจจำแนก (discrimination) คือ สามารถจำแนกเด็ก เก่ง-อ่อนได้ เมื่อทดสอบ แล้วบอกได้ว่าใครเก่งใครอ่อนอย่างไร คือเมื่อทดสอบแล้วปรากฏว่า เด็กเก่งมักทำถูก และเด็กอ่อน มักทำผิด สามารถแยกเด็กได้ตรงสภาพความเป็นจริง

4. มีความเป็นปรนัย (objectivity) ข้อสอบที่มีความเป็นปรนัยมีคุณสมบัติ 3 ประการคือ

4.1 มีความชัดเจนในความหมายของคำถาม ทุกคนอ่านแล้วเข้าใจตรงกันว่า

ถามอะไร

4.2 มีความคงที่ในการตรวจให้คะแนน คือให้ใครตรวจได้คะแนนเหมือนกัน

4.3 มีความแจ่มชัดในการแปลความหมายของคะแนน คือต้องแปลคะแนนที่ได้เป็นอย่างเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบ

5. มีประสิทธิภาพ (efficiency) คือมีคุณสมบัติที่แสดงถึงการประหยัด เช่น ลงทุนน้อย มีราคาถูก ง่ายในการดำเนินการสอบ พิมพ์ชัดเจนอ่านง่าย และให้ผลในการสอบวัดที่เที่ยงตรง และเชื่อถือได้

6. มีการวัดอย่างลึกซึ้ง (searching) หมายถึง ข้อสอบที่ถามครอบคลุมพฤติกรรมหลาย ๆ ด้าน เช่น มีคำถามวัดความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการประเมินค่า ไม่ถามเพียงแต่พฤติกรรมด้านความรู้ความจำตามตำราแต่เพียงอย่างเดียว

7. มีความยุติธรรม (fair) หมายถึง ข้อคำถามของข้อสอบต้องไม่มีช่องทางแนะให้เด็กฉลาด ใช้ไหวพริบในการเดาได้ถูก หรือไม่เปิดโอกาสให้เด็กเกียจคร้านตอบได้ คือ ต้องเป็นข้อสอบที่ไม่ลำเอียงต่อกลุ่มหนึ่งหรือกลุ่มใดโดยเฉพาะ

8. ต้องเฉพาะเจาะจง (definite) คำถามต้องมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ ไม่ถามหลายแง่หลายมุม

9. มีความยากง่ายพอเหมาะ (difficulty) คือ ไม่ยากหรือง่ายเกินไป ถ้ามีข้อยาก ก็ควรมีข้อง่ายเป็นการทดแทน โดยยึดหลักว่าเมื่อดูรวมๆ หรือ โดยเฉลี่ยแล้วมีความยากปานกลาง

10. มีการกระตุ้นยูเอห์ (esemplary) โดยจัดข้อสอบง่ายไว้ในตอนแรก ๆ แล้วจึงค่อย ๆ ถามให้ยากขึ้นตามลำดับ เป็นการเร้าให้เด็กเกิดความพยายามที่ทำข้อสอบให้ได้ทั้งหมด (วิเชียร เกตุสิงห์, 2517, หน้า 27-32)

กระบวนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ในการปฏิบัติงานใดก็ตามหากผู้ปฏิบัติทราบกระบวนการทำงานว่ามีขั้นตอนอย่างไร และปฏิบัติตามขั้นตอนเหล่านั้นจะทำให้งานสามารถดำเนินไปตามเป้าหมายได้ ในเรื่องการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ หากผู้สร้างทราบขั้นตอนในการสร้างและปฏิบัติตามขั้นตอนจะทำให้สามารถสร้างข้อสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2530, หน้า 47-52, อ้างอิงจาก Ross, 1954, p. 103) ได้สรุปขั้นตอนในการสร้างข้อสอบว่ามีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นวางแผน
2. ขั้นเตรียมงาน
3. ขั้นลงมือปฏิบัติ
4. ขั้นประเมินผลหรือตรวจสอบคุณภาพ

5. ขั้นตรวจสอบคุณภาพหลังการทดสอบ

1. ขั้นวางแผน สิ่งที่ควรปฏิบัติในการวางแผนสร้างข้อสอบ คือ

1.1 กำหนดจุดมุ่งหมาย ในการสร้างข้อสอบทุกครั้งต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนและแน่นอนว่า เพื่อวัตถุประสงค์ใด

1.2 กำหนดเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด ในขั้นนี้หากกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาและพฤติกรรมที่จะออกข้อสอบได้เหมาะสมก็จะช่วยให้ข้อสอบมีความเที่ยงตรง

1.3 กำหนดชนิดและรูปแบบของข้อสอบ ในการสอบวัดต้องเลือกใช้ชนิดและรูปแบบของข้อสอบให้เหมาะสม

1.4 กำหนดส่วนประกอบอื่นๆ ที่จำเป็นในการออกข้อสอบและในการเลือกข้อสอบ คือ การกำหนดเวลาในการสร้างข้อสอบ บุคลากรในการสร้างข้อสอบ จำนวนข้อสอบ เวลาในการทำสอบ วิธีการตอบ วิธีการตรวจและให้คะแนน เป็นต้น

2. ขั้นเตรียมงาน เป็นการเตรียมสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างข้อสอบ ได้แก่ หลักสูตร หนังสือแบบเรียน ทำการวิเคราะห์หลักสูตร อุปกรณ์ในการพิมพ์ การอัดสำเนา ฯลฯ

3. ขั้นลงมือปฏิบัติ เป็นขั้นลงมือเขียนข้อสอบ ในกรณีการสร้างข้อสอบนั้นทำในรูปคณะกรรมการ คณะกรรมการแบ่งงานกันเขียนข้อสอบ แล้วนัดหมายเวลาหรือมาประชุมวิจารณ์ข้อสอบที่สร้างขึ้น

4. ขั้นประเมินหรือตรวจสอบคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลไปปรับปรุงข้อสอบ มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ขั้นประเมินผลเบื้องต้น คือการวิจารณ์ข้อสอบ โดยพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้คือ

4.1.1 ข้อคำถามวัดในสิ่งที่ต้องการวัดหรือไม่

4.1.2 ข้อคำถามชัดเจนเข้าใจตรงกันหรือไม่

4.1.3 ข้อคำถามมีคำตอบที่แน่นอนเพียงคำตอบเดียวหรือไม่

4.1.4 ข้อคำถามใช้ภาษารัดกุม เหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียนหรือไม่

4.1.5 ในกรณีเป็นข้อสอบเลือกตอบ พิจารณาว่าตัวลงเหมาะสมหรือไม่ การเรียงข้อคำถามเรียงถูกต้องตามหลักหรือไม่ เช่น เรียงคำถามลำดับเนื้อหา เรียงจากง่ายไปยาก และการเรียงตัวเลือกในแต่ละข้อเรียงเหมาะสมสวยงามหรือไม่

5. ขั้นตรวจสอบคุณภาพหลังการทดสอบ ข้อสอบที่ผ่านการวิจารณ์และปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดสอบ แล้วนำมาตรวจให้คะแนนและทำการตรวจสอบคุณภาพอีก โดยพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้ คือ

5.1 ความยากง่ายของข้อสอบ

5.2 อำนาจจำแนกของข้อสอบ

5.3 หาค่าสถิติพื้นฐานของข้อสอบ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและความแปรปรวน

คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้เขียนข้อสอบที่ดี ผู้ที่จะเขียนข้อสอบได้ดีควรมีคุณสมบัติที่จำเป็น 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ในเนื้อหา ความชัดเจนในเนื้อหาจะทำให้สามารถนึกแง่มุมต่าง ๆ ที่จะถามได้เป็นอย่างดี
2. รู้จุดมุ่งหมายของวิชา การรู้จุดมุ่งหมายของวิชาการจะทำให้สามารถเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมต่างๆ ได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของวิชานั้น
3. รู้เทคนิคการถาม การรู้เทคนิคการถามช่วยให้มองเห็นแง่มุมต่าง ๆ ที่ควรถาม รู้ว่าเนื้อหานั้น ๆ ควรตั้งคำถามเช่นใดจึงจะเหมาะสม เป็นคำถามที่ดี และถามได้ลึกซึ้งอีกด้วย
4. มีทักษะในการใช้ภาษา การมีทักษะการใช้ภาษาทำให้สามารถสร้างคำถามให้มีความชัดเจนและรัดกุมได้ และช่วยให้ข้อคำถามนั้นมีความเป็นปรนัย
5. มีทักษะในการเขียนข้อสอบและวิจารณ์ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการเขียนข้อสอบมากคือ ผู้ที่เขียนข้อสอบบ่อย ๆ และถ้าได้รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์บ่อย ๆ จะทำให้รู้เทคนิคการคิดตัวดวงได้ดี ทำให้ข้อสอบแต่ละข้อใช้วัดความสามารถของผู้สอบได้จริง (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2530 หน้า 45-46)

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นพฤติกรรมที่พัฒนามาจากการฝึกของบุคคลที่เกิดจากการเรียนการสอน เป็นพฤติกรรมที่พัฒนามาจากการฝึกอบรมสั่งสอนโดยตรง อันประกอบด้วยพฤติกรรม 6 ประการ คือความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงควรให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 6 ด้าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

เจตคติและการวัดเจตคติ

ความหมายของเจตคติ เจตคติหรือทัศนคติ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Attitude หมายถึง ท่าที ความรู้สึก แนวความคิดเห็นของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525, 2538, หน้า 238)

กู๊ด (Good, 1963) ได้ให้ความหมายของเจตคติ ว่าหมายถึง การจงใจ หรือความโน้มเอียงของบุคคลที่จะตอบสนองต่อวัตถุ หรือสถานการณ์ โดยมากจะมีความรู้สึก และอารมณ์

ประกอบด้วย

กิลฟอร์ด (Guilford, 1963 อ้างถึงใน กฤษฎา คิตติ, 2536, หน้า 9) ได้อธิบายว่า เจตคติคือการที่บุคคลมีความโน้มเอียงในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย สนับสนุนหรือไม่สนับสนุนต่อการกระทำในสังคม หรือสิ่งที่อยู่ในสังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง

ฟิชไบน์ และ ไอเซน (Fishbein & Ajzen, 1975 อ้างถึงใน กฤษฎา คิตติ, 2536, หน้า 10) อธิบายว่า เจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หมายถึง ผลรวมของการประเมินความเชื่อที่บุคคล มีต่อสิ่งนั้น

เพราพรหม เปลียนภู (2542, หน้า 93) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่าหมายถึง ระดับ สภาพหรือสภาวะของจิตใจและของสมองในลักษณะพร้อมที่จะกำหนดแนวทางของการตอบสนองของบุคคลหนึ่งต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

จากการศึกษาความหมายของเจตคติดูรูปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ของบุคคลที่โน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่งต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

ลักษณะของเจตคติ จากนิยามความหมายของเจตคติของนักจิตวิทยาและนักการศึกษา กล่าวว่า เจตคติมีลักษณะทั่วไปดังนี้ (Wright, 1967, pp. 6 – 10 อ้างถึงใน กฤษฎา คิตติ, 2536, หน้า 11–12)

1. เจตคติขึ้นอยู่กับการณ์ที่บุคคลประเมินผลสิ่งเร้า หรือความรู้สึกที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าในมิติใดมิติหนึ่ง กล่าวคือ ถ้าประเมินผลสิ่งเร้าในเชิงทางบวกหรือเชิงทางลบบุคคลจะมีความรู้สึกที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นในทางบวก หรือทางลบตามลำดับ เรียกว่ามีเจตคติในทิศทางบวก หรือทางลบนั่นเอง

2. การแปลความหมายของเจตคติ สามารถแปลได้ทั้งในด้านคุณภาพ กล่าวคือ เป็น เจตคติทางบวกหรือทางลบ (positive or negative) และในด้านความเข้ม (intensity or strength) ซึ่งความเข้มของเจตคตินี้เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่อที่หมายตามทิศทางและระดับ ความเข้มของเจตคติ

3. เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยมีตัวแปรที่สำคัญที่ร่วมกันกำหนดการเกิดเจตคติของแต่ละบุคคล ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน หรือกลุ่มสังคมอื่น ๆ และตัวประกอบทางบุคลิกภาพ (personality factors)

4. เจตคติเป็นเรื่องเฉพาะเจาะจง ต้องมีความหมายอ้างอิงอย่างเฉพาะเจาะจงหรือเจตคติ ต่อที่หมายใดที่หมายหนึ่งเท่านั้น ซึ่งที่อ้างอิง (referent objects) ในที่นี้ไม่ใช่เฉพาะที่เป็นรูปธรรม (concrete objects) เท่านั้น แต่รวมถึงที่หมายที่เป็นนามธรรม (abstract objects) ด้วย

5. เจตคติมีระดับความสัมพันธ์ร่วมกัน (degree of interrelatedness) มากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะที่หมายอ้างอิงนั้น ๆ

6. เจตคติมีความคงที่และมีความคงทน แต่เจตคติอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ซึ่งเนื่องมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่ประสบ

องค์ประกอบของเจตคติ นักจิตวิทยาได้เสนอแนวการจัดองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 แนวคิดดังนี้ (ธีระพร อุวรรณโณ, 2528 อ้างถึงใน กฤษณา คิตติ, 2536, หน้า 12)

1. องค์ประกอบด้านปัญญา (cognitive component) หมายถึง ความเชื่อ ความรู้ ความคิด และความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อที่หมายของเจตคติ (attitude object) ซึ่งเดิมทีเคยมีผู้ใช้องค์ประกอบนี้ในความหมายของการเรียนรู้ การคิด ความเชื่อ ตลอดจนข้อสันนิษฐานทั่วไปเกี่ยวกับที่หมายของเจตคติ

2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ (affective component) หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ หรือทำที่ที่ดี ไม่ดี ที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ และความรู้สึกของบุคคลย่อมมีลักษณะที่มีทิศทางสอดคล้องกับทิศทางขององค์ประกอบแรก กล่าวคือ ถ้าบุคคลเชื่อว่าสิ่งใดมีประโยชน์ บุคคลนั้นก็จะชอบและพอใจถึงนั้น แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลมีความเชื่อว่าสิ่งนั้นมีโทษก็จะไม่ชอบหรือไม่พอใจถึงนั้น

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (behavioral component) หมายถึง แนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติต่อที่หมายของเจตคติ

นอกจากนี้ เพราพรหม เปลียนภู (2542, หน้า 99) ได้กล่าวว่องค์ประกอบของเจตคติประกอบด้วย

1. องค์ประกอบทางการรู้ (cognitive component) เจตคติของคนเริ่มต้นจากการมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ตนมีเจตคติเป็นอันดับแรก และเป็นความรู้ที่ประเมินค่าได้ว่าเป็นความรู้ทางบวก ทางลบ มีคุณหรือมีโทษ การแสวงหาความรู้จึงเป็นเครื่องช่วยชี้ให้เห็นว่าบุคคลนั้นมีเจตคติต่อสิ่งนั้นเพียงใด ปริมาณความรู้จึงจำเป็นต่อการสร้างเจตคติของคน เจตคติในรูปนี้เกิดจากการรับรู้ คือ การเรียนรู้หรือรับทราบจากประสาทสัมผัสพบว่าเหตุและตามีส่วนช่วยสร้างเจตคติมากที่สุด โดยการได้เห็นและได้ยิน ได้อ่าน ได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ การรับรู้ว่าจะรับรู้โดยการเจตนาหรือรับรู้โดยไม่เจตนา

2. องค์ประกอบทางการรู้สึกรู้สึก (affective component หรือ feeling component) ความรู้สึกหรืออารมณ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของเจตคติ เพราะความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น หมายถึง ความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ ในสิ่งนั้น โดยทั่วไปการมี

ความรู้จะนำไปสู่การมีความรู้สึกต่อสิ่งที่มีรูปร่างนั้น เช่น เมื่อมีความรู้ว่ามีโทษที่จะเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

3. องค์ประกอบทางการพร้อมกระทำ (action tendency component หรือ behavioral component) คือ ความพร้อมทางพฤติกรรม หรือความพร้อมที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อสิ่งที่มีเจตคตินั้น

คุณลักษณะของเจตคติ ฤกษ์นา ศักดิ์ศรี (2530, หน้า 185 – 188) ได้แบ่งลักษณะของเจตคติว่ามีลักษณะที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ไม่ได้เป็นสิ่งที่คิดขึ้นมาแต่กำเนิดเมื่อเด็กเกิดการเรียนรู้อย่อมจะมีความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งนั้น
2. เจตคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อม สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปเจตคติของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงจากเจตคติที่ยอมรับเป็นเจตคติที่ไม่ยอมรับ หรือจากการไม่ยอมรับไปสู่การยอมรับก็ได้
3. เจตคติเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอก เราสามารถทราบได้ว่าบุคคลใดมีเจตคติในทางยอมรับหรือไม่ยอมรับโดยการสังเกตพฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออก อาจแสดงออกด้วยคำพูด หรือด้วยสีหน้า ท่าทางพอใจหรือไม่พอใจ
4. เจตคติเป็นสิ่งที่ซับซ้อน มีที่มาที่สลับซับซ้อน เพราะเจตคติขึ้นอยู่กับสิ่งต่าง ๆ หลายประการ เช่น ประสบการณ์การเรียนรู้ ความรู้สึก ความคิดเห็น อารมณ์ สิ่งแวดล้อม ฉะนั้นจึงผันแปรได้
5. เจตคติเกิดจากการเลียนแบบ เจตคติสามารถถ่ายทอดออกไปสู่บุคคลอื่น ๆ ได้ การกล่อมตามเป็นธรรมชาติที่จะพึงมี ถ้าเราเคารพ รัก นับถือ พพอใจ ศรัทธาใคร ก็ย่อมเห็นว่าการพฤติกรรมของบุคคลที่เรายอมรับนั้นดีงาม จึงเลียนแบบเป็นเยี่ยงอย่างทั้งท่าทาง อุปนิสัยใจคอ
6. ทิศทางและปริมาณของเจตคติ ปริมาณมีตั้งแต่พอใจอย่างยิ่ง ปานกลาง จนถึงไม่พอใจอย่างยิ่ง ความเข้มข้นขึ้นอยู่กับจะมีความรู้สึกสุดปลายไปด้านใด เจตคติของบุคคลมีระดับความรุนแรงต่างกัน ส่วนทิศทางของเจตคติมี 2 ทิศทาง คือ สนับสนุนหรือต่อต้าน
7. เจตคติอาจอาจเกิดขึ้นจากการมีจิตสำนึก หรือจากจิตไร้สำนึกก็ได้ เมื่อบุคคลเรียนรู้หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับอะไรก็จะมีจิตสำนึกบริบูรณ์เพราะได้สังเกตเห็น ได้พิจารณาหาเหตุผลวิเคราะห์จนแน่ใจว่าถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควร ดีหรือเลว เจตคติที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้เรียกว่าเกิดจากจิตสำนึก
8. เจตคติมีลักษณะคงทนถาวรพอสมควร บุคคลจะมีเจตคติต่อสิ่งใดได้ต้องใช้เวลาอันนาน ใช้ความคิดลึกซึ้ง พิจารณาละเอียดรอบคอบแล้ว เจตคติย่อมมีความคงทนยากต่อการเปลี่ยนแปลง

เมื่อมีความรู้สึกต่อสิ่งใดในลักษณะใดลักษณะหนึ่งก็จะมีความรู้สึกเช่นนั้นตลอดไป หรือจะเปลี่ยนแปลงได้ก็ต้องใช้เวลา ต้องเกิดการเรียนรู้ใหม่ เจตคติจึงมีทั้งเจตคติที่ถาวรและเจตคติชั่วคราว

9. บุคคลแต่ละคนย่อมมีเจตคติต่อบุคคล สถานการณ์ เดียวกันแตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของบุคคลนั้น

จากการศึกษาสรุปได้ว่า เจตคติเกิดจากการเรียนรู้ แล้วสะสมเป็นประสบการณ์ เจตคติของแต่ละบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้แต่จะต้องใช้ระยะเวลาที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของประสบการณ์ที่จัดให้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็เช่นเดียวกันการสร้างให้ผู้เรียนเกิดเจตคติต่อการเรียนได้นั้นต้องอาศัยระยะเวลา ผู้สอนต้องจัดสถานการณ์หรือจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์และข้อดีของการเรียนในเรื่องนั้น ๆ

การสร้างเจตคติ เพราพรรณ เปลี่ยนภู (2542, หน้า 99 – 101) ได้กล่าวถึงการสร้างเจตคติว่า เจตคติเป็นเรื่องของการเรียนรู้ ดังนั้นจึงสามารถสร้างเจตคติให้เกิดขึ้นกับบุคคลได้ อัลพอร์ท (Allport) ได้กล่าวว่า มีสถานการณ์อยู่ 5 แบบที่ทำให้บุคคลเกิดหรือสร้างเจตคติของตนขึ้นมา ดังนี้

1. การให้การเรียนรู้ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมในสังคม การศึกษา การอบรม มีส่วนสร้างเจตคติให้เกิดขึ้นได้
2. ประสบการณ์ที่ได้รับของแต่ละบุคคล แรงเสริมที่ได้รับด้วยตนเอง จะทำให้เราเกิดเจตคติต่อสิ่งนั้นอย่างถูกต้องขึ้น
3. อิทธิพลของสิ่งที่พบ ประสบการณ์ที่ร้ายแรงต่อตนเองทำให้เกิดความตื่นตระหนก เกิดความหวาดกลัวในชีวิตและมีอิทธิพลที่จะสร้างเจตคติของตนเองได้แม้ว่าประสบการณ์นั้นเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวก็ตาม
4. การรับเอาเจตคติของผู้อื่นมาเป็นของตน เด็กมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ เช่นเดียวกับ บิดา มารดา ครู เพื่อน ซึ่งจะมีส่วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนเจตคติของเด็ก เช่น เด็กที่มาจากครอบครัวร่ำรวย สภาพความเป็นอยู่ดีเพื่อนที่คบก็จะอยู่ในสภาพเดียวกัน คือ ร่ำรวยฐานะทางสังคมดี อยู่โรงเรียนที่มีชื่อเสียง เพื่อนที่คบก็จะอยู่ในสภาพเดียวกัน คือ ร่ำรวยฐานะทางสังคมดี อยู่โรงเรียนมีชื่อเสียง และมีเจตคติคล้ายคลึงกัน ถึงเหล่านี้นี้มีแนวโน้มที่จะเข้ามาเกี่ยวพันสนับสนุนเจตคติของเด็ก โดยเด็กจะรับฟังและยึดถือความรู้สึกรู้สึกหรือเจตคติแบบนั้นใช้เป็นฐานในการพัฒนาเจตคติขั้นต่อไป แต่เจตคติจะเปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ที่เด็กได้รับในแต่ละช่วงชีวิตของตน

5. เกิดจากความต้องการ บางคนสร้างเจตคติเพื่อสนองความต้องการของตนเอง เช่น เด็กต้องการให้พ่อแม่รัก ทราบว่าพ่อแม่เกลียดคนจนเด็กก็พลอยเกลียดคนจนด้วยทั้งนี้เพื่อจะเอาใจ

ให้ผู้ใหญ่รักและยอมรับ ซึ่งเป็นการกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองหรือเกิดจากความต้องการความปลอดภัย

การวัดเจตคติ สามารถทำได้หลายวิธี แต่ในปัจจุบันมีวิธีการวัดเจตคติ (เพราพรณ เปลียนภู, 2542, หน้า 105 – 110) ดังนี้

1. การสังเกต เป็นวิธีการศึกษาพฤติกรรมด้วยการติดตาม ฝึมอง และจดบันทึก พฤติกรรมอย่างมีระบบ ผู้ถูกสังเกตจะต้องไม่รู้ตัวว่ากำลังถูกติดตามสังเกตพฤติกรรม ซึ่งในกรณีนี้อาจใช้โทรทัศน์วงจรปิดถ่ายพฤติกรรมแล้วมาวิเคราะห์ภายหลัง การสังเกตอย่างมีระบบสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างแบบสังเกต โดยการจดบันทึกพฤติกรรมตามระยะเวลาที่เหมาะสม

2. การใช้แบบสอบถาม จัดเป็นการวัดเจตคติ แบบการเขียนตอบโดยกำหนดให้ตอบด้วยการรายงานด้วยตนเองว่ามี ความคิดเห็น ความรู้สึก หรือมีการปฏิบัติอย่างไรในเรื่องที่สอบถาม เช่น การแก้ปัญหาการใช้สิ่งเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา ซึ่งอาจทำได้ด้วยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ หรือไปทดสอบตามสถานที่ต่าง ๆ ข้อดีของการใช้แบบสอบถาม คือ สามารถทดสอบได้หลายคนในเวลาเดียวกัน และผู้ถูกทดสอบจะรู้สึกเป็นอิสระในการตอบ ไม่รู้สึกว่าตนเองถูกติดตาม หรือถูกฝึมอง และยังสามารถตอบได้โดยไม่จำกัดเวลาด้วย

แบบสอบถามที่ใช้วัดเจตคติมีหลายประเภท เช่น แบบสอบถามกำหนดตัวเลือกหรือการใช้แบบสำรวจ (Inventory) แบบตรวจสอบรายการ (checklist) การใช้แบบสอบถามประเภทการให้ค่าประจำประโยค วิธีการประเมินบนมาตราส่วน และวิธีการใช้ความหมายแฝงคำคุณศัพท์ ซึ่งแต่ละแบบมีวิธีการโดยสังเขปดังนี้

1. การวัดเจตคติด้วยวิธีการให้ค่าประจำประโยค เรอร์สโตน (Thurstone) และคณะเป็นผู้สร้างขึ้น “เครื่องมือวัดเจตคติแบบเรอร์สโตน หรือ Thurstone Scale” นี้มีจุดมุ่งหมายในการหาค่าประจำประโยค คือ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบปริมาณมากน้อย หนักเบาของเจตคติ เมื่อนำประโยคที่มีค่าประจำประโยคไปวัดเจตคติของใคร ก็สามารถเปรียบเทียบได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตคติหนักเบาในทางลบหรือทางบวก ถ้าผู้ใดเห็นด้วยกับประโยคใดก็แสดงว่าผู้นั้นมีเจตคติปริมาณใกล้เคียงกับค่าประจำประโยคนั้น

2. วิธีประเมินมาตราส่วนลิเคิร์ต (Likert) การวัดแบบนี้นิยมใช้กันมาก เพราะไม่ยุ่งยากเหมือนวิธีการของเรอร์สโตน การสร้างแบบสอบถามเริ่มต้นด้วยการสร้างประโยคต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษา โดยแต่ละประโยคจะมีมาตราส่วน 5 หน่วย ตามวิธีการของลิเคิร์ตหรือมากกว่าก็ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการวินิจฉัยประโยคของผู้ที่ถูกทดสอบ ประโยคที่สร้างขึ้นควรมีจำนวนมากกว่าที่ต้องการใช้จริง รวบรวมประโยคจัดเป็นรูปแบบทดสอบ นำแบบทดสอบนี้ไปใช้กับกลุ่มทดลองที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มทดสอบจริงให้ผู้ถูกทดสอบประเมินค่าว่าตนเองเห็นด้วย

หรือไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นที่แสดงในแต่ละประโยคเพียงใด ผู้ทดสอบจะนำคะแนนแสดงปริมาณเจตคติของผู้ตอบแต่ละคนมารวมกัน คะแนนรวมหรือคะแนนเฉลี่ยเป็นคะแนนแสดงเจตคติของบุคคลนั้น จากนั้นเลือกเอาประโยคที่มีอำนาจจำแนกดี มีความชัดเจนในการวัดมาใช้เป็นแบบทดสอบจริงต่อไป วิธีการนำแบบทดสอบจริงไปใช้ปฏิบัติเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง เพียงแต่กลุ่มที่ทดสอบจริงได้ทดสอบกับข้อสอบที่วิเคราะห์แล้ว

3. การใช้ความหมายแฝงของคำคุณศัพท์ (semantic differential scale) วิธีการทดสอบแบบนี้สร้างตามทฤษฎีของออสกู๊ด (Osgood) และคณะ โดยมีหลักการว่า เจตคติคือการประเมินค่า เขาจึงกำหนดให้ผู้ถูกทดสอบประเมินค่าข้อความที่สร้างขึ้นลงในสเกล 7 ช่วง การใช้วิธีการตีความหมายคำที่มีความหมายหลายอย่างซ่อนอยู่ หรือคำที่มีความหมายอื่นแฝงอยู่ด้วย ซึ่งกลุ่มคำลักษณะนี้เป็นคำคุณศัพท์แสดง “Semantic Space” ซึ่งเป็นคำที่ต้องใช้มโนภาพที่ต้องตีความหมาย คำคุณศัพท์ที่นิยมใช้ควรเป็นคำที่มีความหมายในเชิงประเมินค่า (Evaluative) เช่น ดี เลว น่ารัก น่าเกลียด เป็นต้น หรือเป็นคำที่มีความหมายแสดงการเคลื่อนไหว หรือแสดงกิจกรรม เช่น เร็ว ช้า คล่องแคล่ว เฉื่อยชา เป็นต้น

3. การสัมภาษณ์ คือ การวัดเจตคติด้วยการสอบถามด้วยคำพูด และจดบันทึกหรืออัดเสียง เพื่อนำคำพูดมาวิเคราะห์ในภายหลัง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นอกจากจะเป็นความคิดเห็นแล้วยังสามารถได้รับข้อมูลในด้านการแสดงออกของพฤติกรรมด้วย เช่น ยิ้ม ขมวดคิ้ว อึดอัด ลังเล หน้าแดง เป็นต้น วิธีการสัมภาษณ์มีข้อเสียคือ ถ้าผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีสัมพันธไมตรีอันดีต่อกัน ข้อมูลที่ได้รับจะไม่ใช่อะไรที่แท้จริง

4. การใช้แบบทดสอบทางอ้อม (projective test) การทดสอบเจตคติแบบนี้ใช้วิธีการสะท้อนความคิดต่อภาพที่กำหนดให้ ที่จัดเป็นการวัดทางอ้อมเพราะผู้ทดสอบจะไม่ทราบว่าตนเองกำลังจะให้ข้อเท็จจริงในเรื่องใดพฤติกรรมที่แสดงออกในขณะที่ทดสอบ คือ การบรรยายภาพ เช่น ภาพการ์ตูน ภาพวาดลายเส้น หรือรูปภาพ (thematic apperception) ที่ประกอบด้วยภาพ 20 ภาพที่มีภาพว่างเปล่าหนึ่งภาพและภาพที่มีความคลุมเครืออีก 19 ภาพ กำหนดให้ผู้ทดสอบเล่าเรื่องตามความรู้สึกของเขาและนำคำพูดไปตีความตามกลุ่มมือ

ข้อสำคัญของวิธีการนี้ คือ ผู้วิเคราะห์หรือผู้ตีความข้อความจะต้องมีความชำนาญในการวิเคราะห์ความหมายของคำพูดจึงจะสามารถทำให้ข้อมูลที่ได้รับน่าเชื่อถือ

ปัจจุบันมีการพัฒนาเครื่องมือวัดเจตคติแนวใหม่และกำลังเป็นที่นิยม เช่น การวัดทางสรีระ ด้านการใช้เครื่องมือวัดเพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การวัดร่องรอย (trace measure) เป็นต้น ถ้าผู้ทดสอบมีข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการวัดยิ่งมากแบบเพียงใดก็จะสามารถเลือกใช้

ได้เหมาะสมตามความต้องการเฉพาะเรื่อง นอกจากนี้ยังสามารถนำการทำสังคมมิติ มาประยุกต์ใช้ด้วยการตั้งคำถามเกี่ยวกับเจตคติที่มีต่อครอบครัว เพื่อน สังคม ฯลฯ

ประโยชน์ของการวัดเจตคติ ทริแอนด์ (Triandis, 1971, p. 4) กล่าวถึง ประโยชน์ของเจตคติสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยทำให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยการจัดรูปหรือจัดระบบสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเขา
2. ช่วยให้มีการเข้าข้างตนเอง โดยช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีปกปิดความจริงบางอย่างหรือนำความไม่พอใจออกจากตนเอง
3. ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อน ซึ่งการมีปฏิกิริยาตอบโต้หรือการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกไปนั้นส่วนมากจะกระทำในสิ่งที่นำความพอใจออกมา
4. ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมพื้นฐานของตนเอง

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2530, หน้า 1 – 3) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวัดเจตคติสรุปได้ดังนี้

1. วัดเพื่อทำนายพฤติกรรม เนื่องด้วยเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลย่อมเป็นเครื่องแสดงว่าเขามีความรู้ทางด้านที่ดีหรือไม่ดีเกี่ยวกับสิ่งนั้นมากหรือน้อยเพียงใด และเขามีความรู้รักชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้นเพียงใด เจตคติของบุคคลต่อสิ่งนั้นจึงเป็นเครื่องทำนายว่าบุคคลนั้นจะมีการกระทำต่อสิ่งนั้นไปในทำนองใด ฉะนั้นการทราบเจตคติของบุคคลย่อมช่วยให้สามารถทำนายการกระทำต่อสิ่งนั้นได้แม้จะไม่ถูกต้องเสมอไปก็ตาม
2. วัดเพื่อหาทางป้องกัน ในโลกเสรีนั้นการที่บุคคลจะมีเจตคติต่อสิ่งใดอย่างใดนั้นเป็นสิทธิของเขา แต่การอยู่ด้วยกันด้วยความสงบสุขในสังคมย่อมเป็นไปได้เมื่อพลเมืองมีเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันและไม่เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคม ในการประกอบอาชีพบางประเภทจึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้บุคคลที่มีเจตคติอันเหมาะสมมาเป็นผู้ปฏิบัติ
3. วัดเพื่อหาทางแก้ไข ในสังคมประชาธิปไตยนั้นบุคคลสามารถจะมีเจตคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งแตกต่างกันไปได้มาก แต่ในบางเรื่องมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความคิดเห็นและเจตคติที่สอดคล้องกันเพื่อที่ประชาชนจะได้มีการกระทำที่พร้อมเพียงกัน
4. วัดเพื่อให้เข้าใจสาเหตุและผล เจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ นั้นเปรียบเสมือนสาเหตุภายในซึ่งมีกำลังผลักดันให้บุคคลกระทำไปได้ต่าง ๆ กัน สาเหตุภายในหรือเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลนี้อาจได้ผลกระทบมาจากสาเหตุภายนอกด้วยส่วนหนึ่ง และเจตคติของบุคคลอาจเป็นเครื่องกรอง หรือเป็นเครื่องหันเหอิทธิพลของสาเหตุภายนอกที่มีต่อการกระทำของบุคคลนั้นได้ ฉะนั้น

การเข้าใจอิทธิพลของสาเหตุภายนอกที่มีต่อการกระทำของบุคคลให้ชัดเจน บางกรณีอาจจำเป็นต้องวัดเจตคติของบุคคลต่าง ๆ ต่อสาเหตุภายนอกนั้นด้วย

สรุปได้ว่า การวัดเจตคตินี้มีประโยชน์มากในด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์มากที่สุดเนื่องจากการวัดเจตคติของผู้เรียนสามารถบอกได้ถึงพฤติกรรมของผู้เรียน ความรู้สึก ความคิดเห็นต่อการเรียนการสอน และการทำกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยให้ครูผู้สอนนำสิ่งที่ทราบจากการวัดเจตคติมาใช้ในการแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และความพึงพอใจของผู้เรียนแต่ละคนได้ดียิ่งขึ้น

การสร้างเครื่องมือวัดเจตคติ การวิจัยครั้งนี้ ใช้การสร้างมาตรวัดเจตคติแบบมาตรวัดรวมของลิเคอร์ท มีหลักการสำคัญ 3 ประการ (บุญธรรม กิจปริคาบวิสุทธิ, 2537, หน้า 131) คือ การสร้างข้อความ การให้คะแนนข้อความ และการคัดเลือกข้อความ (McIver & Carmine, 1981, p. 23) การสร้างข้อความนั้นจะสร้างข้อความขึ้นให้มีลักษณะเป็นบวกและลบพอ ๆ กัน จำนวนไม่น้อยกว่า 20 ข้อความ โดยอาศัยหลักการสร้างข้อความวัดเจตคติทั่วไป เมื่อได้ข้อความแล้วก็กำหนดคำตอบ โดยให้มีข้อเลือก 5 ข้อ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การให้คะแนนขึ้นอยู่กับชนิดของข้อความว่าเป็นข้อความเชิงบวก การให้คะแนนจะเป็น 5, 4, 3, 2, 1 ตามลำดับ ในกรณีที่ข้อความเชิงลบ การให้คะแนนจะเป็น 1, 2, 3, 4, 5

ข้อมูลอำเภอเกาะสีชัง

เกาะสีชังเป็นท้องที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นสถานที่เสด็จประพาส และเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดินถึง 3 พระองค์ คือรัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ซึ่งปรากฏหลักฐานพระนามาภิไธย ทรงจารึก ด้วยพระหัตถ์อยู่หลายแห่ง

เกาะสีชังเป็นเกาะใหญ่ตั้งอยู่กลางทะเลตรงกันข้ามกับอำเภอศรีราชา ห่างจากอำเภอศรีราชา 12 กิโลเมตร เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดชลบุรี เนื้อที่รายล้อมด้วยเกาะเล็กน้อยอีก 8 เกาะ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 เคยประพาสเกาะสีชังเป็นครั้งแรกด้วยเรือ อรสมพล จวบจนถึงรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างป้อมวิหิต และป้อมนิยสถานที่สำคัญบนเกาะสีชัง

ประวัติความเป็นมาของเกาะสีชัง

ประวัติความเป็นมาของเกาะสีชังตำนานตามที่เล่าต่อกันมาเดิมทีเกาะสีชังไม่มีชื่อเรียกที่แน่นอนก่อนมีนายคู้หนึ่ง ฝ่ายสามีชื่อ “สี” ภรรยาชื่อ “ซัง” ตายาคู้นี้ได้มาตั้งรกรากทำมาหากินที่

เกาะนี้จนเป็นปึกแผ่นมีลูกหลานสืบสกุล มีผู้อพยพเข้ามาสู่เกาะสีชังหนาแน่นขึ้น เกาะนี้ก็ได้เจริญก้าวหน้า ประเพณีนิยมของไทยนิยมใช้ชื่อบุคคลตั้งเป็นชื่อสถานที่ต่าง ๆ เมื่อสองคดียาสินชีวิตลงเพื่อให้เป็นอนุสรณ์แก่สองคดียาสินชีวิตเป็นผู้บุกเบิกเกาะนี้ ผู้คนที่อาศัยอยู่บนเกาะจึงพากันเรียกว่าเกาะนี้ว่า“เกาะสีชัง”

ที่ตั้งและอาณาเขต

เกาะสีชังมีสภาพเป็นเกาะกลางทะเล มีเนื้อที่ประมาณ 18 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 11,250 ไร่ อยู่ห่างจากจังหวัดชลบุรี 36 กิโลเมตร อยู่ห่างจากแผ่นดินใหญ่คืออำเภอศรีราชา ประมาณ 12 กิโลเมตร ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้

อำเภอเกาะสีชัง ประกอบด้วยเกาะ 9 เกาะคือ เกาะสีชัง เกาะขามใหญ่ เกาะขามน้อย เกาะปรัง เกาะร้านดอกไม้ อยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะสีชัง เกาะสับป็น้อย อยู่ทางทิศเหนือของเกาะสีชัง เกาะคางคาว เกาะยายท้าว และเกาะท้ายคานหมื่น อยู่ทางทิศใต้ของเกาะสีชัง พื้นที่ของเล็ก ๆ ดังกล่าวประมาณ 7 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จรดทะเลด้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

ทิศใต้ จรดทะเลด้านเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ทิศตะวันออก จรดทะเลด้านอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ทิศตะวันตก จรดทะเลด้านเขตอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

พื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 เป็นภูเขา โขดหิน และหาดทราย มีพื้นที่ราบทำการเพาะปลูกได้ประมาณ 500 ไร่ ไม่มีแม่น้ำ ลำธาร และหนองบึง

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป เป็นแบบพื้นที่ทะเลในเขตร้อน อยู่ภายใต้อิทธิพล ลมมรสุมที่พัดปกคลุม อุณหภูมิเฉลี่ย 31.3 องศาเซลเซียส

การปกครอง

การปกครอง เดิมเกาะสีชังขึ้นกับอำเภอเมืองสมุทรปราการ โดยมาขึ้นกับอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เมื่อ พ.ศ.2486 ยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ.2537 และเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลตำบลเกาะสีชัง เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 เกาะสีชังมี 1 ตำบล 7 หมู่บ้าน แยกเป็นเทศบาลจำนวน 6 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล 1 หมู่บ้านคือ เกาะขามใหญ่ รวมประชากรทั้งสิ้น 4,510 คน

อาชีพ

ชาวเกาะสีชังส่วนใหญ่ทำอาชีพประมงร้อยละ 70 ค้าขายร้อยละ 15 รับจ้างและอื่น ๆ ร้อยละ 15

ประมง เป็นอาชีพหลักของชาวเกาะสีชัง คิดเป็นร้อยละ 70 เพราะบริเวณรอบ ๆ เกาะสีชังเป็นแหล่งมีปลาชุมมาก รวมทั้งมีการประมงแปรรูปเช่น ตากปลากระดัก ตากหมึกแห้ง และการทำน้ำปลาจากปลากระดักที่เกาะขามใหญ่

ค้าขาย เป็นการค้าปลีกเพื่อบริการในชุมชน เช่นเครื่องอุปโภคบริโภค ธุรกิจเกี่ยวกับการประมงขนาดเล็ก

รับจ้างและบริการ เคมีอาชีพรับจ้างส่วนใหญ่จะเป็นการขนถ่ายมันสำปะหลังขึ้นสู่เรือขนส่งสินค้าขนาดใหญ่ แต่ภายหลังมีการนำระบบไฮโดรมาใช้ การจ้างงานในลักษณะนี้จึงน้อยลง ปัจจุบันมีการรับจ้างเป็นลูกเรือประมง ย่อยหิน และรับจ้างทั่วไป

เกษตรกรรม เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็น โขดหินสามารถทำเกษตรกรรมได้เพียง 500 ไร่ ประกอบกับพื้นที่มีความแห้งแล้งสูง ทำให้ไม่ค่อยได้ผลผลิตเท่าที่ควร พืชที่ปลูกได้จะเป็นพืชล้มลุกต่าง ๆ

การบริการ และการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจ โรงแรม บังกะโล สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ร้านอาหาร ในปัจจุบันเป็นอาชีพที่สร้างรายได้หลักให้กับเกาะสีชัง

การบริการของรัฐ

สถานที่ราชการมีจำนวน 17 แห่ง คือ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาลตำบล สำนักงานการประมง ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน สถานีตำรวจภูธร โรงพยาบาลเกาะสีชัง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สถานีวิทยุวิทยาศาสตร์ทางทะเล สถานีตรวจอากาศ คำนวณคนเข้าเมือง คำนวณที่ทอดเรือภายนอก(ศุลกากร) ชุมสายโทรศัพท์ โรงเรียนเกาะสีชังของกรมสามัญศึกษา โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย สังกัดสำนักงานการศึกษา และสถานีตรวจอากาศของกรมอุตุนิยมวิทยา

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญบนเกาะสีชัง

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญบนเกาะสีชังแบ่งออกเป็นแหล่งท่องเที่ยวดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย

พระราชวังจุฬาราชฐาน เป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย พ.ศ.2435 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดสร้างพระราชฐานให้เป็นการมั่นคงสำหรับไว้เป็นที่ประทับในฤดูร้อน และเป็นที่ประสูติพระราชกุมาร โดยมีสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ทรงเป็นแม่กองก่อสร้าง

พระพุทธบาทจำลอง เป็นรอยพระพุทธบาทจำลองที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ อนุรักษ์มาจากวัดพุทธคยา ประเทศอินเดีย เพื่อถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานไว้บนยอดเขา

ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ อยู่บนเขาคยาสิรวา เดิมเป็นศาลที่ภายในมีช่องหินแคบ ๆ อยู่ เมื่อมีคนไปสักการบูชามากขึ้นจึงสร้างเป็นศาล ลักษณะทรงวิหารจีน ภายในมีเจ้าพ่อเห้งเจีย ศาลเจ้าแม่กวนอิม วิหารพระดังกัจจายน์ ฯลฯ เป็นที่เคารพของชาวเกาะสีชัง และชาวต่างประเทศโดยเฉพาะชาวจีน ฮองกง ไต้หวัน ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ยังเปี่ยมด้วยคุณค่าทางสถาปัตยกรรม และศิลปกรรม เช่น กระจ่างรูป เสากระเบื้อง และรูปนูนต่าง ๆ

เจดีย์เหลี่ยม อยู่ตรงข้ามกับที่ประดิษฐานพระพุทธรูปบาทจำลอง ไม่พบประวัติการก่อสร้างแต่อย่างใด เป็นเจดีย์ก่ออิฐฉาบปูน รูปเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง มีฐานเป็นแท่นสี่เหลี่ยม จักรีศ ตัวเจดีย์ มีความสูงจากพื้นถึงส่วนยอดที่หักประมาณ 6 เมตร ทรงระฆังคด ส่วนยอดและส่วนของเจดีย์แกะเป็นลวดลายกลีบบัว ตัวเจดีย์ตั้งบนพื้นหิน หันด้านต่างๆตรงกับทิศทั้งสี่

สะพานอัญญาณ์ อัญญาณ์ประภาคาร และเสาธงอัญญาณ์ ในคราวที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จแปรพระราชฐานมาประทับ ณ เกาะสีชัง เป็นครั้งที่ 2 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อสร้างถาวรสถานไว้หลายแห่งเพื่อประโยชน์ของชาวเกาะโดยทั่วไปที่สำคัญคือ บ่อน้ำ สะพาน เสาธง ประภาคาร และถนนหนทาง

สะพานอัญญาณ์ เป็นสะพานทอดลงไปในทะเลบริเวณแหลมวัง ด้านหน้าเขตพระราชฐานเป็นสะพานท่าเรือขนาดใหญ่สร้างด้วยไม้สักทาสี เสาก่อด้วยหินโบกปูนซีเมนต์ **อัญญาณ์ประภาคาร** อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะเป็นเกาะสีลาขนาดใหญ่ อยู่กลางน้ำใกล้ปากช่องทางเดินเรือเข้าออกเป็นอันตรายต่อการเดินเรือในเวลากลางคืน รัชกาลที่ 5 จึงพระราชทานเงินพระคลังข้างที่จ้างเหมาชาวฝรั่ง ชื่อมิสเตอร์เกรซี ก่อสร้างประภาคาร

เสาธงอัญญาณ์ รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยกเสาธงขึ้นบนยอดเขาสูงซึ่งพระราชทานนามว่ายอดพระจุลจอมเกล้า

ศิลาจารึก แผ่นหินขนาดใหญ่ที่จารึกเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเกาะสีชัง และการสร้างพระราชฐานต่าง ๆ ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ถ้าจักรพงษ์และพระเหลียง สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ ทรงเป็นผู้ค้นพบถ้ำแห่งนี้เมื่อครั้งเสด็จมาประทับแรมเพื่อพักฟื้นจากอาการประชวร ถ้าจักรพงษ์เป็นถ้ำขนาดเล็ก ๆ ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปางไสยาสน์เหนือถ้ำขึ้นไปบนยอดเขามีพระพุทธรูปปางสมาธิองค์ใหญ่ เรียกว่า “พระเหลียง” ซึ่งสามารถมองเห็นได้แต่ไกลขณะนั่งเรือ

พลับพลาที่ประทับรัชกาลที่ 5 อยู่บริเวณเดียวกับช่องเขาขาดหาดหินกลมทางทิศตะวันตกของเกาะเป็นจุดชมทิวทัศน์ที่สวยงาม

เขื่อนริมทะเล สร้างขึ้นเมื่อครั้งสร้างพระจุฬาราชฐานโดยสร้างรอบแหลมวัง เป็นเขื่อนหินฉาบปูน ก่อโค้งรอบแหลมวังซึ่งตั้งแตงทะเลข้างประภาคารย้อนต่อไปกับแนวเขื่อน

ตั้งฉากริมทะเลด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะเป็นเขื่อนฐานแผ่กว้าง

2. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

หาดทรายแก้ว หาดทรายขาว ทะเลสวยอยู่ทางทิศใต้ของเกาะสีชัง ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของเกาะเพื่อชมทิวทัศน์ยามพระอาทิตย์ขึ้นและตก

หาดถ้ำพัง เป็นอ่าวโค้งที่มีหาดทรายขาวสวยงาม มีคลื่นแรง ทางเหนือหาด ยังมีแหลมถ้ำพัง ซึ่งเป็นที่นิยมในการตกปลา ชมทิวทัศน์ และชมพระอาทิตย์ตก

ช่องเขาขาดและหาดหินกลม ชาวเกาะสีชังนิยมเรียกบริเวณนี้ว่า “หลังเกาะ” เป็นช่องเขาที่ขาดออกจากกันทำให้เป็นจุดชมพระอาทิตย์ตกที่สวยงามอีกแห่งหนึ่ง และเป็นแหล่งที่นักท่องเที่ยวนิยมมาตกปลาที่นี่จะมีหาดซึ่งมีหินก้อนกลมซึ่งเกิดจากลมที่พัดจากทิศตะวันตก ไปทางทิศตะวันออก ในช่วงเดือน มีนาคม – กันยายน ของทุกปี พัดกร่อนจนหินทางฝั่งตะวันตกมีผิวเรียบกลมเกลี้ยงเป็นที่มาของชื่อหาด ตรงช่องเขาขาดยังมีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 5 ซึ่งทรงใช้เป็นหอสำหรับดูดาวอยู่ด้วย

ถ้า เกาะสีชังมีถ้ำอยู่มากมายเหมาะสำหรับผู้รักการผจญภัย เช่นถ้ำดิน ร.5 ถ้ำเจ้าใหม่ ถ้ำหินสูง ถ้ำจักรพรรดิ ถ้ำยายปรีก ถ้ำยายแม่น ถ้ำจรูญนพรัตน์ ถ้ำจรัสนพเคราะห์ และถ้ำสาวภา

หน้าผา บนเกาะสีชังยังมีหน้าผาที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานนามตามชื่อแร่โลหะอย่างคล้องจองกันดังนี้ ผาเงินตระหง่าน ผาม่านนาก ผาฉากสัมฤทธิ์

เกาะค้างคาว อยู่ทางทิศใต้ของเกาะสีชัง เป็นบริเวณที่มีแนวปะการังสวยงามมาก นักท่องเที่ยวมักเช่าเรือมาดำน้ำดูปะการังที่นี่

เทศกาลและงานประเพณี เกาะสีชังมีประวัติศาสตร์ยาวนานสืบทอดเป็นร้อยปี สีชังจึงมีวัฒนธรรมและประเพณีเป็นเอกลักษณ์ ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกหลายรุ่น สืบสายต่อเนื่องกันมาโดยตลอด เช่น

เทศกาลสงกรานต์ “วันไหล” การเล่นสาดน้ำไม่เป็นที่นิยมที่นี่ แต่จะมีการเล่นในลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นคือประเพณี “อุ้มสาวลงน้ำ” หรือ “จูมมือลงทะเล” บริเวณชายหาดที่เกาะขามทางตอนเหนือของเกาะเป็นที่สนุกสนานของหนุ่มสาวชาวเกาะและจะจัดกันในวันที่ 16-17 เมษายนของทุกปี เป็นวันที่ชาวเกาะสีชังทุกคนจากทั่วสารทิศจะเดินทางกลับมาร่วมพร้อมเพรียงกัน วันนี้จึงเรียกว่า “วันรวมชาวเกาะ” วันนี้เรือ แพ ชาวเกาะจะงดออกทะเลเพื่อบริการขนส่งผู้คนจากเกาะสีชังไปยังเกาะขามใหญ่เป็นทิวแถว ซึ่งเป็นภาพที่น่าประทับใจ

ประเพณีวันกองข้าว เป็นประเพณีที่ต่อจากวันไหล คือวันที่ 19 เมษายนของทุก ๆ ปี ชาวเกาะสีชังจะทำพิธีกองข้าวในเวลา 4-5 โมงเย็น โดยนำอาหารคาวหวานใส่ปิ่นโตไปยังพระราชวังเดิม บริเวณหน้าศาลศรีขุโรธรเทพ ในพิธีนี้จะมีการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษ

มีคนแต่งตัวเป็นผีแอบอยู่หลังศาล พอได้เวลาชาวเกาะจะเรียกผีมากินข้าวแล้วถามเรื่องต่าง ๆ นานา เช่น ฟ้าฝน การเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น จากนั้นก็จะไล่ผีลงน้ำไป เสมือนเป็นการขับไล่สิ่งเลวร้ายให้หมดไป

เทศกาลไหว้พระบาท กลางเดือน 3 ของทุกปี จะมีงานมนัสการรอยพระพุทธรูปบาทจำลองซึ่งจำลองด้วยหินชนวน และพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นดำรงราชานุภาพได้อัญเชิญรอยพระพุทธรูปบาทจำลองนี้มาจากพุทธคยา ประเทศอินเดีย มาประดิษฐาน ณ ไหล่คยาสิริ บนไหล่เขาพระจุลจอมเกล้า ทางทิศเหนือสุดของเกาะ

งานบวงสรวงสักการะเจ้าพ่อเขาใหญ่ ในช่วงเดือน 9 ของทุกปีหรือใกล้เทศกาลสารทจีน จะมีประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ศรัทธาเลื่อมใส ความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อเขาใหญ่ เดินทางมาสักการบูชาอย่างเนืองแน่นทุกปี

ประเพณีข้าวมันส้มตำ (วันลอยกระทง) เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 ของทุกปีคือประเพณีลอยกระทงของคนไทยโดยทั่วไป แต่ที่เกาะสีชังจะพิเศษไปกว่าที่อื่นคือ ในตอนเย็นหญิงชาวเกาะจะแต่งกายสวยงาม และเตรียมข้าวมันส้มตำ นำไปสู่พระราชวังเดิมเพื่อรับประทานร่วมกันอย่างเป็นกันเอง หลังจากนั้นเมื่อฤกษ์ดีจะร่วมกันลอยความชั่วร้ายลงสู่ทะเล หลังจากนั้นก็จะเป็นจะเป็นประเพณีลอยกระทงร่วมกันอย่างสนุกสนาน

งานรำลึก 100 ปี ชาวลีซัง กำหนดจัดในวันที่ 20 กันยายนของทุกปี ซึ่งตรงกับวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยเริ่มจัดครั้งแรกในปี พ. ศ. 2542 เป็นครั้งแรก และจัดต่อเนื่องมาตลอดทุกปี ภายในงานจะมีผู้เข้าร่วมทั้งที่เป็นชาวเกาะสีชัง นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตลอดจนประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง จะพร้อมใจกันแต่งกายย้อนยุคแบบสมัยรัชกาลที่ 5 และทำพิธีถวายราชสักการะแด่พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และในบริเวณงานยังมีการประกวดการแต่งกายและออกร้านของชาวบ้านและหน่วยราชการในอำเภอเกาะสีชังในแบบสมัยรัชกาลที่ 5 นอกจากนี้ยังมีการแสดงดนตรีไทย และนิทรรศการประวัติความเป็นมาของเกาะสีชังแสดงให้เห็นชมตลอดการจัดงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

ฉวีวรรณ แผล้วตะกู (2541 หน้า ๗) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรงานเตรียมไปสู่อาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในหลักสูตรกลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ พบว่า นักเรียน

สามารถเรียนรู้ในแต่ละบทเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 83.3103 รวมทั้งมี เจตคติต่อการเรียนอยู่ในระดับสูง แต่ปัญหาที่พบคือ กิจกรรม เนื้อหา คาบเวลาในแนว การสอน และแผนการสอนยังมีเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรที่จะนำไปใช้ ผู้วิจัยจึงได้ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขในส่วนต่างๆ เพื่อให้ได้หลักสูตรฉบับสมบูรณ์ที่มีความเหมาะสมสามารถ นำไปใช้ได้ต่อไป

สุกัญญา ร้อยพิลา (2542, หน้า 135 – 138) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแบ่งการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน คือ เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน การนำข้อมูลมาจัดกระทำ การยกร่างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตรและการประเมินผลการทดลอง การแก้ไขปรับปรุง หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองใช้หลักสูตร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกคน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนผ่านเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม นอกจากนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพอใจในเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อ การเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก นักเรียนคิดว่าเนื้อหาของเรื่องที่เรียนทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ทัศนคติในความเป็นคนดี และรักท้องถิ่นของตนมากที่สุด

สาธิตี อุดมผล (2542, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอด ภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่อง การเจียรไนนิล โดยดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1. ศึกษาและสำรวจ ข้อมูลพื้นฐาน 2. การพัฒนาหลักสูตร 3. การทดลองใช้หลักสูตร 4. การประเมินผลหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการเจียรไนนิลและมีเจตคติที่ดีต่อการ เจียรไนนิล

ศรียรรณ จันทร์หงษ์ (2542, หน้า 141 – 143) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตร เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง งานจักสาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 : ศึกษากรณี โรงเรียนวัด ยกกระบัตร (ชุมชนราษฎร์นุสรณ์) จังหวัดสมุทรสาคร โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การ สำรวจความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง งานจักสาน การพัฒนาหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ภาควิชาภูมิปัญญา ใน ผลงานของตนเองเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาชาวบ้าน ตลอดจนมีแนวคิดในการอนุรักษ์และสืบ ทอดศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

มณฑา วงศ์รัตน์ (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ประเพณีท้องถิ่นของอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชา ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และใช้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Hilda Taba เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร คือ แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน แผนการสอน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดเจตคติ ผลการวิจัยพบว่า ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเหมาะสมกับผู้เรียน ผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และนักเรียนมีเจตคติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ยุพิน บุญญานาม (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง จังหวัดระยอง กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาหลักสูตร ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนได้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีความรักความภาคภูมิใจต่อท้องถิ่นของตนเอง

รัตนา รัตนอุบล (2541, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการปักด้วยมือ ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสุเหร่าสามอิน สำนักงานเขตคลองเตย สาขา 1 กรุงเทพมหานคร โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอนคือ 1) ดำเนินการสำรวจข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างหลักสูตร 2) นำผลจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานมากำหนดเป็น โครงร่างหลักสูตร 3) การนำหลักสูตรไปใช้ 4) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ได้หลักสูตรการปักด้วยมือในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุเหร่าสามอิน สำนักงานเขตคลองเตย สาขา 1 กรุงเทพมหานคร สามารถนำไปใช้ได้ และนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร

พัชนี พงษ์สุภา (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง งานใบตอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการปรับรายละเอียดของเนื้อหาในกลุ่ม การงานและพื้นฐานอาชีพ และประเมินหลักสูตร โดยวิธีการของปยุตของค์เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ และใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เพื่อหาคว่ำงี่คุณภาพของหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาหลักสูตร ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีคุณภาพสูงหรือดีมาก หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเหมาะสมกับผู้เรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ประสิทธิ์ ศรีเดช (2544, หน้า 94-98) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพลงพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดระยอง โดยแบ่งการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน คือ การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น การตรวจสอบคุณภาพ การทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น และการปรับปรุง

แก้ไขหลักสูตรท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ และหลังการทดลองใช้หลักสูตร นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติที่มีต่อเพลงพื้นบ้าน และทักษะการร้องเพลงพื้นบ้าน สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปรารธนา ศรีสุข (2544, หน้า 64 – 67) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับการท่องเที่ยว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสมุทรปราการ โดยแบ่งการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน คือ การสร้างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร การจัดทำวัสดุหลักสูตร การทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพเหมาะสมสามารถนำไปใช้สอนได้ และหลังการทดลองใช้หลักสูตรนักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมทั้งผู้เรียนยังมีเจตคติที่ดีต่อเรื่องที่เรียนอีกด้วย

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้นจะประกอบไปด้วย การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรยังมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่นนั้นอีกด้วย

งานวิจัยในต่างประเทศ

วีเวียน (Vivian, 1996, p. 2118-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและรูปแบบการวัด เรื่องการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรดูแลสุขภาพ พบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าว ช่วยให้การเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อในการดูแลสุขภาพแต่ละท้องถิ่นเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ยังให้ผลสัมฤทธิ์คงเดิม เมื่อนำไปใช้สอนกับท้องถิ่นลักษณะเดียวกัน การนำไปสอนพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในด้านการฝึกอบรม ส่วนด้านเนื้อหา ทักษะและ โดยรวมไม่แตกต่างกัน สำหรับรูปแบบ การวัด ด้านความรู้ ความจำ ด้านความเข้าใจ และ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

เจอร์รี่ (Jerry, 1996, p. 4254-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการออกแบบกราฟฟิคที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ควรรวบรวมแนวคิดและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบกราฟฟิคที่จำเป็นทางการศึกษาให้ได้มากที่สุด ก่อนดำเนินการพัฒนาหลักสูตร จากนั้นจึงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ กราฟฟิค และนักการเมือง เพื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตร แล้วควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่ทราบโดยทั่วถึง

ทั้งนี้หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีความรู้ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสม
ด้วย

ชีล่า (Sheila, 1996, p. 2314-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องหลักสูตรและเจตคติของครู ที่มี
อิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาแบบพิเศษ พบว่าการให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วม
ในการตัดสินใจ จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาแบบพิเศษมากขึ้น โดย
เฉพาะการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณ การพัฒนา
บุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตร เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนในทางที่ดีอีกด้วย

เบอ์นาร์ด (Bernard, 1996, p. 2123-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตร
วิทยาศาสตร์ระหว่างหลักสูตรนานาชาติ ในประเทศอังกฤษและแคว้นเวลส์ กับหลักสูตรปกติใน
รัฐออนตาริโอประเทศแคนาดา พบว่าระบบการศึกษาในรัฐออนตาริโอ มีการกระจายอำนาจ ทาง
การศึกษามากกว่าระบบการศึกษาในประเทศอังกฤษและแคว้นเวลส์ เช่นการส่งเสริมให้โรงเรียน
สามารถพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้เอง ได้ ในขณะที่หน่วยงานทางการศึกษา ส่วนท้องถิ่นของประเทศ
อังกฤษและแคว้นเวลส์ มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้เองน้อยมาก ดังนั้นควรผลักดัน
ให้มีการจัดการศึกษาที่เป็นกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่น เช่น การนำโปรแกรมวิทยาศาสตร์
ในรัฐออนตาริโอมาใช้สอนและให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรมากขึ้น